

Historie v Hlubinách

Daniel Pražák, Martin Třešňák, Veronika Malá, Kateřina Jindrová, Barbora Jindrová, Tereza Uličná, Cecílie Novotná, Richard Sladký, Jakub Grosman

Soukromé reálné gymnázium Přírodní škola, o. p. s.
26.6.2008, Praha

Obsah

Obsah	2
Úvod	3
Cíle	4
Metodika	5
Historie slapské přehrady	7
Od Vestce po Županovice	8
Hříměždice	10
Vestec	14
Županovice	21
Zvírotice	30
Cholín	46
Závěr	51
Použitá literatura	52
Poděkování	53
Přílohy	54
Názory odborníků	55

Úvod

I když naše práce zabírá několik desítek stránek sborníku, rád bych Vám jí představil v několika řádcích. Naše práce vznikla jako jeden z projektů Soukromého Reálného Gymnázia Přírodní Škola v rámci Expedice, tedy výjezdu zaměřeného na samostatnou práci studentů združených ve výzkumných skupinách pod dohledem kantora. Letošní cílovou oblastí Expedice bylo Příbramsko a tak řada skupin zaměřovala svou práci v závislosti právě na toto místo.

Již od první republiky dlela v hlavách lidí myšlenka vybudovat soustavu vodních přehrad, která by lidem podřídila nebezpečný živel, jakým Vltava byla a přeci jenom stále je. Tyto myšlenky a plány se začaly uskutečňovat s výstavbou Vltavské kaskády. Těm, kterým patří rozhodovat o osudech ale zřejmě nepřišlo na mysl, jak projekt ovlivní ty, kteří jsou se Starou řekou spjati ať už prací, či vzpomínkami a bydlením. Když byla dokončena Slapská přehrada a začala se napouštět, hladina řeky se zvýšila o celých osmnáct metrů. Již brzy měly být vory nahrazené motorovými výletními čluny a šumění dravé řeky v klidné jezero. Pod těmi osmnácti metry zůstaly domy lidí, pole, známá místa. Čtyři z postižených vesnic jsme si vybrali my a rozhodli se zmapovat osudy lidí v nich žijících.

Naše práce začala vznikat v Praze pár měsíců před Expedicí, když pana učitele Tichého napadlo zmapovat právě tuto problematiku, tedy osudy lidí které výstavba kaskády postihla. Této myšlenky se rychle chytla skupinka lidí, která záhy vytvořila jádro budoucího týmu. Byli to lidé, které zajímá novodobá historie, kteří měli chuť poslouchat a zaznamenávat příběhy těch, kterým leží v hlavě příběhy z doby kdy ani naši rodiče nebyli narození. Tuto naši práci Vám nyní přinášíme a doufáme, že Vás osudy vesnic a lidí zaujmou stejně, jako zaujaly nás. Doufám, že i na Vás dýchne čas doby, kdy se z vltavských kamenolomů svážel materiál po vorech až do Prahy, že i Vy uslyšíte v hlavě šumění Staré řeky.

Cíle

Na začátku naší práce jsme si stanovili tři hlavní cíle, kterých chceme dosáhnout.

Prvím z nich je vyhledat ty, kterým výstavba Slapské přehrady ovlivnila život, soustředíme jsme se pouze na jednu část této oblasti. Také chceme probudit a vyslechnout jejich vzpomínky a s nimi spojené pocity. Dozvědět se, jaký na ně stavba měla vliv a jak na ně působila. Zjistit, jaké to pro ně tenkrát bylo.

Dalším z cílů je popsat život lidí před výstavbou, ale i po ní. Chceme zůstat nestranní a pouze zjistit a vyzdvihnout pozitiva i negativa. Důležité pro nás jsou také různé názory přímo zasažených, na výstavbu Slap a následnou změnu krajiny. To vše z pohledu těch, kterých se výstavba týkala.

Vše chceme podložit historickými fotografiemi a vstřížky z novin, získanými od pamětníků.

Metodika

V tomto oddíle Vám představíme metodiku naší práce, tedy postup, jaký jsme použili při tvorbě sborníku jakožto výsledku naší práce. Protože chceme uchovat vzpomínky lidí a zároveň je zpřístupnit ostatním, založili jsme naši práci na základě metodiky oral history. Co to vlastně je, se dozvíte z čtení následujících řádků.

Prvním důležitým úkolem bylo upřesnit si, co vlastně je naším cílem, jakým směrem budeme naši práci směřovat. Po upřesnění cílů jsme přikročili ke studování materiálů zabývajících se touto problematikou. Šlo například o knihu pana Čáky Zmizelá Vltava, kde je ale toto téma zobecněno a vztaženo na mnohem větší oblast. Dalším úkolem bylo nastudovat co nejvíce informací z internetu. Tam jsme se blíže seznámili také s obecnou historií oblasti. Důležitou fází přípravné části bylo shlédnutí dokumentárního cyklu ČT, kde jsme měli možnost načerpat spoustu informací o místech na řece, lidech spjatých s řekou a zajímavostmi okolo řeky. Na základě zmíněných úkonů jsme vytvořili jakýsi dotazník, spíše však osnovu našich budoucích rozhovorů s pamětníky (*dotazník je součástí příloh*). V tuto chvíli, když jsme byli přesvědčeni že máme alespoň obecné povědomí o oblasti, vytypovali jsme si pět vesnic, o kterých jsme nyní už věděli, že je výstavba přehrady nějak ovlivnila. Vesnice jsme vybírali i s ohledem na vzdálenost od základny a časovou náročnost přesunů mezi nimi. Šlo o Zvírotice, Cholín, Hříměždice, Vestec a Županovice. U některých jsme se bohužel později setkali s tím, že všichni pamětníci se odstěhovali, nebo zemřeli. Posledním úkonem v Praze byl cvičný rozhovor s pamětníkem žijícím v Praze, který je zároveň příbuzný jednoho člena týmu. Na tomto cvičném rozhovoru jsme si vyzkoušeli práci s nahrávacím zařízením a její úskalí, problémy které mohou nastat. Šlo zároveň i o kontrolu kvality záznamu z konkrétního nahrávacího zařízení.

První dva dny po příjezdu do určené oblasti jsme strávili putováním po výše zmíněných vesnicích. Ve vesnici jsme se vždy rozdělili na tříčlenné skupinky a rozdělili si vesnici na části pro každou skupinku. Pak jsme chodili dům od domu a vyhledávali pamětníky. V případě, že jsme pamětníka našli a byl ochoten nám poskytnout své vyprávění, vyplnili jsme s ním jednoduchý formulář sloužící k evidenci pamětníků (*formulář je součástí příloh*). Také jsme se s pamětníkem předběžně domluvili na dni a čase setkání. Po návratu na základnu jsme vytvořili přehlednou tabulku, do které jsme zapsali všechny domluvené pamětníky a naplánovali si kdy se stavíme v jaké vesnici. Telefonicky jsme se pak (pokud pamětník vůbec měl telefonní linku) domluvili na konkrétním čase. Další dny jsme natáčeli rozhovory s

pamětníky. Týmy byly rozděleny tak, že někdo se staral o nahrávací zařízení, další měl na starosti fotodokumentaci. Hlavní úkol ale měli tazatelé, kteří vedli s pamětníkem rozhovor. Z části podle tištěné osnovy, také ale pokládali otázky podle vlastní iniciativy v závislosti na tom, co pamětník vyprávěl.

Po sesbírání rozhovorů od všech pamětníků a také fotodokumentace, začali jsme rozhovory přepisovat do počítačů. Šlo nejprve o přepis doslova, zachovávali jsme veškeré jazykové nepřesnosti a chyby ve slovosledu. Pak proběhla kontrola gramatických chyb, které při přepisování vznikly. V další části jsme použili opravený a přepsaný rozhovor k vypsání důležitých věcí. Konečný přepis byl psán v první osobě, tedy jako vyprávění pamětníka.

Historie slapské přehrady

Toto vodní dílo je asi 40 km od Prahy, v místě bývalých Svatojánských proudů. Je to v pořadí třetí vybudovaný stupeň Vltavské kaskády a navazuje na VD Štěchovice.

Stavba přehrady byla připravována už za 2. sv. války. Tehdy byl také provedeno podrobné měření obou břehů v této oblasti. Základem první fáze projektu byl výběr místa pro přehradu a volba nejvhodnějšího typu elektrárny. Po výběru místa bylo třeba zpracovat úvodní projekt a provést řadu dalších studií.

Příprava stavby byla započata v červenci 1949 ražením směrové štoly pro obtokový tunel. Ten byl vylámán v únoru 1951, kdy jím také začala protékat řeka. Když skončila stavba, byl před napuštěním nádrže roku 1954 uzavřen.

V roce 1952, když byl schválen úvodní projekt, byly zahájeny stavebně montážní práce na přehradě a na elektrárně.

Napuštění nádrže proběhlo zcela netypicky a rychle. Povodeň v roce 1954 ji naplnila během několika dní. Na některých místech však ještě nebyla dokončena montáž, a tak byla stavba dokončena až v roce 1955 včetně uvedení elektrárny do zkušebního provozu. Také byly dostaveny tři silniční mosty – Vestecký, cholínský a živhošťský.

O rok později bylo vydáno „Povolení k uvedení VD Slapy do trvalého provozu.“

Zvláštní historii má i slapské plavební zařízení. Kvůli financím a časové tísni při stavbě byla dokončena pouze část plavební komory v horní vodě, celé zařízení nikdy nebylo dokončeno. Technologická koncepce byla mnohokrát řešena. V r. 1950 byl vypracován projekt s reverzibilními čerpadly. Dále v r. 1960 Ing. Libor Záruba vytvořil netradiční řešení rotačního lodního zdvihadla.

V r. 1973 se dalším řešením zabýval pražský Hydroprojekt. Poslední studie z r. 1987 je opět dílem Ing. Záruby.

Od Vestce po Županovice

V této části bychom chtěli popsat různá zajímavá místa a objekty, které po postavení Slap zmizely. Začneme v horní části naší oblasti a budeme postupovat směrem po proudu.

Už za Vesteckým mostem býval Peroutkův mlýn, od r. 1925 patřící Josefu Mrskošovi.

Náležel k osadě Přívozec. Když klesne hladina, jsou vidět jeho základy, náhon i mlýnský kámen, je možné rozeznat i náznaky jezu.

Další zmizelou stavbou byl Fouskův mlýn, stojící už přímo ve Vestci. Byl sice na vltavském břehu, ale poháněl ho Vošický (Křelovický) potok.

Pod vodou se také ocitly balvany Husí Pola, Proudníci a Jelito.

Na druhém břehu stála osada Přívozec, ke které vedl i přívoz. Navazovala na ni osada Buzice. Bohužel, obě zmizely téměř celé.

Kousek za Vestcem bývala další osada zvaná Na Kovárně, či prostěji Kovárna. Před zatopením se tam podařilo zachránit barokní sochu sv. Jana Nepomuckého, která byla přemístěna ke vchodu do hříměždické fary. Další významná budova, taktéž barokní solnice už bohužel takové štěstí neměla a byla zatopena.

Mezi Přívozcem a Kovárnou byl železobetonový bunkr, součást československé obranné linie postavený v r. 1938.

Naproti Kovárně stávala další osada, Zrůbek. Pod tímto ostrohem se říčka Brzina vlévala do Vltavy. Jméno pochází od sroubku (malého srubu) který zde zřejmě kdysi stál. Už ve 14. stol. Zde však stála kamenná tvrz. Ta byla později zničena, zřejmě za husitských bouří. Bývala obklopena hlubokým příkopem a valy. Říkávalo se tu také Na hradě, a romantika zříceniny dala vzniknout nejrůznějším pověstem o ukrytém zlatě. I děti sem chodívaly hledat poklad. Mimo přívoz zde také stávala oblíbená hospoda, kam se dalo přejít přes řeku i z druhé strany. Zvláště dostal-li tatínek chuť na pivo.

Dále po proudu se nachází osada Bučily, kde žil známý plavecký rod Štefanů. Nad osadou býval také lom. Níže už začínají známé Bučilské proudy.

Na levém břehu nad ohybem řeky začíná táhlá žulová stěna. Skále nejvíce vysunuté do řeky se říkalo Čertova. Její úpatí bylo odstřeleno při stavbě potahové stezky, tzv. navigace, a kvůli trhlinám zde byl v 18. stol. dostavěn pilíř. Uprostřed řeky pak býval čtverhranný balvan, zvaný Čertův stůl. Pokud se jen trochu zvedla voda, nebyl vidět. A protože několik lodí si o něj prorazilo dno, byl za první republiky zlikvidován.

Na konci oné žulové stěny býval lom Plachta. Zde bylo větší množství kamenů, kterými plavci museli proplouvat. I v dalším ostrém ohybu řeky jich bylo velké množství, a tak si plavci mohli oddechnout, teprve když spatřili Záběhlíce na levém a Zvírotice na pravém břehu. Obě vsi byly spojeny lanovým přívozem.

Bylo zde pět lomů, nejznámější byl lom Dolnice. Z tohoto a ostatních lomů je dlážděno například Staroměstské náměstí, z kvádrů je postaveno Národní divadlo a byl odsud dodán kámen na pomník mistra Jana Husa.

Také ve Zvíroticích stávala kamenná tvrz, která byla za husitských bouří zničena. Její vodní příkop je však dodnes za poklesu vody patrný. Uprostřed Zvírotic stával balvan zvaný Kobyla. Pod vodou zmizely i další balvany, Kráva a Hastrman, a 50 m po proudu vpravo od lomu byl uprostřed řeky skalní útvar zvaný okříny. Na břehu pod Zvíroticemi byl také další bunkr. Ve Zvíroticích stály dvě hospody, U Lerchů a U Pecháčků. Byl tam samozřejmě také přívoz. Pod ním byly v řece další výrazné balvany, např. Malý a Velký Jelen. Na levém břehu stála samota V Jeleních. Za dalším prudkým ohybem byl Zvírotický mlýn. U něj býval ostrov, za nímž byl další lanový přívoz. Za ním pak začínala obec Županovice. Pod Županovicemi byl uprostřed řeky velký balvan zvaný Svině.

Kousek po proudu byla, a pod vodou stále je nejstarší plavební komora pro lodě v Čechách. Postavil ji v roce 1729 Jan Ferdinand Schor.

Hříměždice

První písemná zmínka o obci je z roku 1325. Do roku 1560 patřily Hříměždice pánům Vojkovským ze Mhostic. Dále patřily pánům Ježkovským z Lublaně. Roku 1601 přešly do vlastnictví pánů Vratislavů z Mitrovic, následujícím majitelem byl Leopold Mates z Rosenfeldu. Ten obec odkázal Adamu z Maltěřova, Josefu Vítkovi ze Salzburku, a od roku 1710 připadla Maladotovům ze Solopysk.

Další majitelé počínaje rokem 1787 byli Josef Fliegelsfeld, dále Jan Miller, roku 1860 odkoupil Hříměždice svobodný pán Emil Štyelfied a po něm rodina Endlova.

Kvůli přehradě zde bylo zbouráno patnáct domů.

Božena Žáková pracovala ve výrobě rukavic a pochází z Kovárny, na toto místo si stále uchovává krásné vzpomínky. Jako malá byla nejstarším dítětem v rodině a proto na ní leželo hodně povinností, jako dojení krav, orání pole a kosení luk. Po zaplavení jejího rodného domu se přestěhovala do nedalekých Hříměždic. *(Více na str. 9)*

Božena Žáková

Žila jsem na Kovárně a byla jsem zaměstnaná v rukavicích. My jsme měli velké hospodářství a to dvě krávy. Hospodařili jsme tu, já byla nejstarší a tak jsem musela vyhazovala hnůj a jezdili jsme s krávama do Mučil, tam byly takové krásné skály. Tam byla Lová, takový velikánský rybník a tam jsem si vážala krávy k noze aby se pak pásly. Jednou jsem sekala louku a můj otec povídá : „hele sekej“ a tak jsem se sekla do nohy, jak jsem spadla přes kosu. To mi bylo 11 let. A pak nás zatopili, tam to bylo krásné, třeba Bučilské proudy. U nás byla velikánská hruška a okolo byly pole a taky jsme měli zahrádku, vodu na zalévání jsme nosili hákama. A ráno jsme vstávali brzy, to jsem ve čtyři hodiny dojila krávy. Taky jsme dělali různé blbosti.

Nás vytopili, vytápěli 9 čísel, my jsme se stěhovali v roce padesát dva. Já jsem vycházela školu, bylo mi patnáct. Dostali jsme takové papíry a řekli aby jsme se vystěhovali. Že se budeme stěhovat nám řekli půl roku, tři měsíce do předu, řekli, že se máme odstěhovat a že když se neodstěhujeme, tak že na tom nenesou žádnou vinnu, protože jsem to jednou podepsala, že s tím souhlasím, že nám dali jako kolikátého se máme odstěhovat. Stěhovali jsme se pětadvacátého listopadu. Bylo nám to oznámeno, ale my jsme se nechtěli stěhovat, nikomu se odtamtud nechtělo, protože to bylo krásné, to byly krásné baráčky. Víte, když jsme tam hospodařili, tak se žádnému odtamtud nechtělo. Někdo měl pěkné baráčky a někdo měl špatné baráčky. My jsme měli kus pole, protože jsme vlastnili čtyři hektary. Jinak oni ty domky nestačili zbořit, takže to staré tam ještě zůstalo. Různé hrnečky, všechno zůstalo ve vodě.

Někdo se odstěhoval do Příbrami, někdo zůstal tady v Hříměždicích, ale někdo se odstěhoval až do Písku. Tady byli asi tři, čtyři, nějakí Koukolovi, Kůstovi, Skopcovi a Vackovi, ty tady taky měli baráček.

Ty baráčky byly stejné, takže někoho třeba ošidili. Někdo měl kuču třeba, tak se řekne starý dům a někdo měl hospodářství a pole, někdo zas měl hospodářství pod doškama. Všichni dostali stejným dílem. To se nám nerentovalo. Jelikož, když jsme se odstěhovali, tak nám komunisti dali za výměnu barák, ale to se neshodovalo. To se neshodovalo vůbec, podle pozemku jsme měli přes čtyři hektary a taky jsme měli čtyři krávy a za to jsme nedostali vůbec nic, ani osmdesát halířů jsme nedostali. Oni nám spachtovali pole a jestli bysme to

obdělávali. Já povídám, že jo. Jezdili jsme tam právě do těch Bučil, tak jsme měli vůz a všeho, ten žebříňák a s travama jsme vozili krávu a tady jsme postavili chlív a měli jsme dvě krávy. Jsme se toho nechtěli zbavit, tak jsem to držela necelý rok, protože jinak bych to bývala nevydržela, protože jsem ráno brzy ve tři hodiny musela vstávat a v sedm mi jel autobus. Také jsme museli ručně shrabávat trávu a dělat panáky. To byli snopy, to jsme udělali obřisak a ty jsem pak skládala. Pak jsme to v podpaží zamotali a měli jsme takový roubík a to jsem pak utahovala a potom jsem to dávala do těch panáků a pak jsem klekla na kolena a aby ty klasy nezmokli, tak jsem to musela dávat dohromady a panáky, ty snopy jsem musela dávat nahoru a když byla pšenice, tak to jsem neudělala panáka, to jsem musela udělat snopky. Ta přehrada podle mě byla k ničemu. A dřenice, to jsou kusy ledu a tam zamrzala celá Vltava. Celá řeka zamrzla a mohli jsme krásně bruslit. A místama byla hloubka, ale místama jsme přešli přes celou řeku, ale to byla úzká, takových pět, šest metrů. Byla to nádhera, ta řeka byla tak krásně čistá. A tam dole bydleli nějakí lidé, voda jim tam vzala dříví, byl tam také pes v boudě a oni ho nemohli chytout, ta dřenice ho vzala s sebou. Ten pes stál na boudě a skučel, protože to byly velké kusy ledu a on byl uvázaný u boudy a ten skučel tak dlouho, ale nedostali ho ven. A nebo jsme chytali klády, to jsme chytali na takový háčky okolo řeky. A když husy chtěly na druhou stranu, tak byly na ledě a přelétávaly. No, ale v létě to bylo něco nádherného, to byly proudy, to jsme přecházeli a byla tak čistá voda, že jste úplně viděli kameny, to jsme se nebáli, ale dole na Bučilech byla hloubka a i u Zrůbku, protože tam chtěli plout s vory, to ještě po navigaci jezdily vory s kobylama, to bylo něco krásného, lodičky jak plavaly po řece.

Taky si pamatuji, jak jsme tenkrát loupili za komunistů, to se nesmělo vůbec zabíjet, odevzdávalo se sádlo a vajíčka a nám nezbylo skoro nic, ale měli jsme zase smetanu, domácí mléko a tvaroh.

Jak říkám, to byl nádherný život, neprášilo se, hnojilo se, to se dělali takové kopance a rozhazovali jsme hnůj a orali jsme, mě když bylo třináct, tak jsem orala. A když jsem byla na Kovárně a zrovna tam byli pražáci, tak říkali jak se tam ty pražáci jenom válí a my musíme dělat, trávu shrabovat. Jednou jsem orala, když tam byla sestřička, ona byla od řeky a neznala to a když jsem říkala čehí, hou, tak mi vždycky vběhla do brázdy, já jsem měla oprat' tak jsem orala a já jsem jí říkala, běž ven ty svině, ty kurvo koukej mazat, já nadávala a všichni říkali ježišmaria a proto si mě pamatuje do dnes, protože je ještě živá, ta sestřička. Já vás prý pamatuji, když jste orala, sotva jste běhala za rachadlem, nebo když jsme hospodařili, to jsme mlýnkovali.

Když po řece plavalo dřevo, hlavně když to byla prkna a my jsme to chytali a neodevzdali, tak to pak hledala policie, jen ty silnější klacky nám nechali. Pokud někdo bydlel moc blízko u vody, tak mu voda vzala co tam měl. My jsme naštěstí nebyli blízko. Pokud bylo na Kovárně nejvíc vody, tak se sousedi museli stěhovat nahoru, jen my ne. Když byla nejvíš hladina, tak jsme jí měli jen na zahradě a tak jsme se potopy nebáli.

Když jsme tam měli mokro a pásli jsme, tak jsme sklouzli po hovnech co tam byla, já jsem nadávala na ta lejna, jejej na to nezapomenu. Říkalo se, že když pásli krávy a potom zapršelo, tak špičky, ty houby nejvíce rostly. A ty byly dobré.

Pokud klesne hladina přehrady, tak jsou vidět základy našeho domu. Já jsem si vždycky přála aby opadla voda a aby byla vidět navigace, protože z ní dolů někdo udělal schůdky a po nich jsme chodili dolů k řece a tak jsem chtěla vidět jestli ta voda ty kameny podemlela, nebo ne. Ale to se ještě nestalo abych to viděla, vidět jsou jenom ty baráčky a ani jsem neviděla jak nám zatopili pole, tomu říkali Tahava, to bylo takové bodláčí a to jsme museli řezat aby to nepásly krávy, ono je to píchalo do držky, jenom když bylo to bodláčí ještě mladé, tak to žraly, ale ty staré už moc píchaly.

Taky se tu kvůli té přehradě několik lidí zabilo, to byly sebevraždy. Hlavně to dělali sedláci. Taky tu ještě před tím několik lidí pozavírali, to třeba proto, že neodevzdali správné množství, oni vám řekli odevzdejte třeba dvě stě, tři sta a nebo sádlo, to bylo když se škvařilo. A z kůže z toho prasete se dělala tlačěnka, to aby to drželo. Tak se tam dávalo pár kůží a sulc a to jsme nikdy neměli, protože se to odevzdávalo. Oni to prý dávali na boty. No i přes to všechno to u té staré řeky bylo krásné.

Vestec

Historie obce je spjata s historií královského hradu Kostelec nad Sázavou, postaveného na začátku 14. století. V roce 1360 byl hrad spolu s panstvím (jehož součástí byl i Vestec) zapsán císařem Karlem IV. jako manství Janovi z Hardeka, který působil jako purkrabí v Magdeburku. Jako manství hradu je zmiňován ještě v roce 1437. V tomto neklidném období se vlastníci střídali velmi rychle. Od roku 1454 byl ve správě Starého města Pražského. Další historie je spojena s panstvím Dolní Břežany. Po roce 1620 byl zámek, okolní vesnice a dvorce pronajaty Gabrieli Kryštofu Želinskému ze Sebusína. Roku 1715 byly Dolní Břežany koupeny Františkem Ferdinandem, hrabětem z Künburgu a také pražským arcibiskupem. Toto spojení trvalo až do roku 1945. Zaplavena byla více jak polovina obce, tedy přes dvacet domů včetně starého Fouskova mlýna.

Paní Jílková, původem z Buzic, musela kvůli výstavbě Slapské přehradu v 15 letech opustit svou rodnou vesnici a odstěhovat se na protější břeh do Vestce. Její rodině byl nabídnut nový rodinný dům, ale z lásky ke steré řece se usídlili v její blízkosti, ač ve schátralém stavení bez elektriny. I ve svém pokročilém věku nedá na starou řeku dopustit.

Obyvatel Vestce sice se ve Vestci nenarodil, ale již od svých tří let tuto vesničku navštěvoval, a to nejen proto, že se zde narodil a žil jeho otec, děda a praděda... ale také pro její blízkost u staré Vltavy, kterou si velice oblíbil a to i přes to, že její Svatojánské proudy vzaly život jeho dědečkovi. *(Více na str. 13)*

Miroslav Sirotek, vestecký pamětník, který se ve třiceti letech musel stěhovat z domu a stavět si nový. Muž, který vystřídal mnoho profesí, kameníkem počínaje a slévačem konče. Vypráví o dobách kdy týdenní jízdenka stála 17Kčs a kdy ještě vesele tekla Vltava svým romantickým korytem. *(Více na str. 16)*

V průběhu rozhovoru přišel na návštěvu také soused paní Jílková. Vzhledem k tomu, že jeho informace byly velmi zajímavé, rozhodli jsme se je také uvést. Text souseda je psán kurzívou.

Jmenuji se Marie Jílková. Narodila jsem se v Buzicích, tam mám příbuzné, teď už je tam jen jedna chalupa, protože všechny ty domy jsou pod vodou, všechno to zbourali. Odtud jsem chodila do Hříměždic do první a do druhé třídy.

Pak už to zaplavili, protože se napouštěly Slapy, tenkrát přišla také povodeň. Všechno ještě tehdy nebylo vystěhované, u nás ty baráčky ještě stály, nebyly zbourané.

Tatka nechtěl od řeky, protože byl od malinka tady, takže jsme sháněli baráček co by byl blízko vody. Nakonec jsme koupili tohle, protože to bylo opuštěné.

Když byla stará řeka, to bylo krásné, tekla, byla čist'ounká, takže když to zatápěli, tak jsem musela chodit támhle přes ten most domů a do školy. Přistěhovali jsme se sem, když mě bylo 15, šla jsem na učiliště na Dobříš. Tam nebyla elektrika nic, všechny lampy jsme měly petrolejové. To bylo ve dvašedesátém roce jsme se sem přestěhovali.

Jako to si už nepamatuji, neradi jsme se stěhovali. My jsme tam byli a všude okolo dělali ty tarasy, aby trošku zamezili tu vodu do baráku. Měli jsme do půli sklepu vodu. Abychom tam mohli bydlet, tak jsme měli ve sklepě palandy, na nich byly brambory a takovéhle. Ale přece jen jak to bylo mokré, tak ten barák vlnul. Bylo tam hezky, já bych se tam vrátila pořád.

Můj tatínek býval kameník, takže dělal na Hojšíně. Na Rovišti býval velký lom, chodil tam. Mamka byla nejdříve doma a pak když jsme byli všichni ve škole tak šla dělat do JZD. Tam kde jsme bydleli to patřilo vodní správě. Takže nás vykoupili a ty peníze co jsme dostali za ten barák, byly v Příbrami v bance. Tady jsme to předělávali, nová okna... Byl to starý dům. Dřív byly krásné oblázky a velké kameny. Byly náhony, tam i voda byla teplejší a rybičky jsme tam chytali a všechno možné. Já si pamatuji jako holka, že jsem chtěla chytat ryby jako táta, tak mi dal jenom na klacek vlasec a já jsem šla chytat ryby. Takovou zábavu jsme měli různou.

Náš dům pořád stojí. Teď ho má někdo z Prahy na rekreaci. Já ho vidím přes řeku.

Když byla ta záplava, tak to ještě ty domy stály, pak je odstřelovali a bourali. Co tam byli majitelé, tak si z toho ještě vzali nějaké věci. Většinou všichni odešli. Rozprchlo se to po Čechách.

Měli jsme normální rodinný statek. Můj otec to s dědou stavěl. Naši měli různé hospodářství, vím, že tenkrát i kravičku měli, museli jí dát pryč.

Když se přehrada napouštěla, tak já jsem byla mladá, tak jsem to nějak moc nevnímala. Já si pamatuji hlavně starou řeku a ta pro mě byla víc než tohle. Já si pamatuji třeba když na malé řece se plavily vory. To se nedá srovnat. Opravdu ne. Ale už jsme si na to zvykli, už je to přes 40 let. Když byla ta malá řeka, tak nezamrzla, to až když se napouštěla přehrada. Vím, že jsme z té druhé strany, když to zamrzlo, chodili za dětmi přes řeku.

Tady v těchto místech nebyly lesy. Tady byli spíše pole, takže se svažovalo, že by se kácelo to ne. Sem tam tu byl nějaký keř nebo tak.

Ta vesnice je pod vodou, nám to ovlivnilo život tak, že třeba v roce 2002 jsme měli plný sklep vody, to bylo vlastně díky přehradě. Tady to změnilo hlavně vzhled vesnice, dřív byla před námi, my jsme byli uprostřed. Tady teče Vošický potok, který se vlévá do Vltavy a ten měl teda ještě pěkný kus do Vltavy, protože Vltava tekla při druhé straně, takže tady byl takový rybník, říkali jsme mu louže a do toho se vléval ten potok. A tam jsme chodili bruslit. A tady podél Vltavy byla ta dlážděnka, která šla až do Prahy. Tady jsou všude lomy, a odtud se zásobovala Praha kamenem na stavby, vozilo se to na šífech. Stavební dříví se pouštělo dolů vory. Můj dědeček dělal na vorech vrátného, toho u vesla a utopil se ve svatojánských proudech. A šífy se naložily kamenem. Můj pradědeček byl truhlář a dělal na stavbě. Na břehu byla cesta z placatých kamenů. Šla šikmo do vody a ty šífy se tu naplnily materiálem a jelo to do Prahy. Zpátky po dlážděnce jezdili koně, kteří tahali prázdné šífy.

Poslední vory skončily támhle za mostem, tam to naskládali a zůstalo to tam.

Já jsem se tu sice nenarodil, ale narodil se tu můj otec, můj dědeček, pradědeček a tak dále. Od mládí, od dětství sem vlastně jezdíme už jako miminko, vlastně nás sem vozili. Mě se výstavba přehrady dotkla jedině v tom, že se změnil ráz krajiny.

No tak, podle mě přehrada měla spíše jen nevýhody.

Malá řeka byla malá řeka.

No, nádherná krajina, nádherné koupání, nádherná voda čistá. Ted' tam jsou sinice, studená voda, protože tady je problém v tom, že nad námi je po 5 km Kamýk, nad Kamýkem Orlík a když jedou na elektriku a pouští spodní vodu, tak máte třeba dvaatřicet ve stínu, a voda má sedmnáct, nebo taky třináct. Já chytám ryby a vidím, že je studená voda. Když byla stará řeka, tak jsme plavali 5 km dolů po proudu a pak jsme šli po té dlážděnce zpět. Tady jak jsou ta stavení se dala Vltava snadno přebrodit. To jsem jí přebrodit a nenamočil jsem si trenýrky. Já taky nedám na starou řeku dopustit. Já nevím komu to pomohlo ty přehrady.

Kdyby tady nedělali ty přehrady, tak bych řekl, že by se vytřískaly z cestovního ruchu, možná větší peníze než ted'. Protože ta stará řeka byla krásná. Tam dole potom Svatojánské proudy. Já bych řekl, že je to ted' horší než dřív.

My jsme se museli otamtud vystěhovat, museli jsme sem. Myslím, že hlavně naši to odnesli, protože já jsem byla ještě malá. Naši to těžce nesli. Byli tady sami kameníci. A na tom se stále dělalo, museli se převážet přes řeku. Než se zavřeli ty lomy. Když jsme ještě bydleli na druhé straně, když už zavřeli ty lomy, tak náš taťka musel jezdit až támhle do Deštné.

Pamatuješ jak tady třeba plavaly boudy se psy, nebo i krávy plavaly, že, to bylo hrozné. To bylo ve čtyřiapadesátém..

Když byla ta povodeň ještě stál barák a ta voda mu byla až k oknům. No a tadydle jak tam dělal Pavlík a tak jsme to tam zahazovali. Kdyby tam někdo spadnul, tak ho odtamtud nikdo nedostane. To je tam jak je tam ten ostrůvek.

No tak takhle je to, no. Takže nás se to nijak nedotklo, akorát že před sebou nemáme žádné stavení.

Nevidíme na vodu, dřív jsme na ní krásně viděli a teď tam je akorát prales.

Miroslav Sirotek

Mé jméno je Miroslav Sirotek, narodil jsem se původně tadyhle v Oborách. Bydlel jsme ve Zvíroticích, jenže za okupace Němců jsme se museli vystěhovat. Tak jsme byli ve mlýně a na Tahavě v chatě. Do práce jsem chodil do lomu. Byly tady tři statky, to bylo všecko. Lidi dělali tadyhle v lomech na Rovištích a na Balkáně. Pak přicházeli zase zpátky dělníci z lomu a ty zase vypomáhali potom na hospodářství. Potom se přišlo s tím, že se bude stavět přehrada a tak se začalo jednat. Jezdili sem z Příbrami, z okresů a z Prahy státní zástupci. Jednalo se a stavět nechtěli. Stát chtěl dát jenom peníze, aby si lidé koupili někde domky. Jenže lidem se odtud nechtělo, byli tady zvyklí. Tak nakonec, že by se stavělo někde támhle až nahoře, potom sem ještě přijeli a tak jsme vyjednávali v hospodě. Dopadlo to tak, že já jsem řekl těm z okresu co kdyby si ten člověk chtěl postavit ve svépomoci a oni přistoupili. A tak jsme to sjednali s nimi, že dostaneme peníze a že si ve svépomoci postavíme domek. Pak se šlo sem, že se bude stavět tady. To bylo pole nějakého Šimka, ten byl svolný s tím a ten statek zůstal. Tak jsme začali stavět a bydleli jsme pořád ještě v tom starém, protože ještě přehrada nebyla dostavěná a my jsme také neměli dostavěno. Přišel čtyřiapadesátý rok a přišli deště a velká voda, ta začala stoupat a tak se lidé nastěhovali tam, kde bylo místo. Vojáci nám pomáhali stěhovat. Všechno se vystěhovalo, všechny domky byly vytopený. Dělníkům z lomu stavěli domky v Hřímězdicích, postavili jich asi pět. Když se dostavělo, byly zase problémy. Nebyla elektrika, nebyla voda, protože vodu vytopili všecku. Jezdilo se znovu do Prahy vyjednávat. Nakonec elektrika byla, protože tady se postavil Permon a tomu se hned elektrika začala dělat. Tak jsme docílili vyjednávání s nimi. Když jsme to vyjednali, tak nám řekli: „Zajděte si na Dobříš a když Dobříš s tím bude svolná, ty energetický závody, tak ať vám to tam postaví“. Tak jsme hned zajeli na Dobříš, tam byl nějaký ředitel Molnár, tak jsme s ním vyjednávali a on říkal: „Nějaký materiál máme, ale pláněk si musíte nechat udělat“. S tím jsme zase byli svolní, s tím plánkem. Pláněk jsme měli, všechno a pak se celá elektrika stavěla jako když je to rozbořené. Všechno bylo hlídané, pořád se hlásilo jak se pokračuje se stavbou. No my jsme měli postavenou elektriku hrozně brzy, museli jsme si vykopat jámy pro ty sloupy, protože jsme jim museli pomoci, ale to všechno se udělalo. Když nebyla voda, tak se vyjednávalo s Prahou. Tak tady postavili vodojem, stavěl se pro Permon a pro nás. To bylo v sedmapadesátém roce. Od té

doby se sem lidi chodí dívat, jak to vypadalo dřív. Do práce se jezdilo do Příbrami, protože práce bylo v těch padesátých letech dost, v továrnách a tak. Ty lomy se opouštěli a všechno se to vrhlo do továren, já jsem sem jezdil třiatřicet let do Příbrami, do továrny.

Vystěhovat jsme se měli, už jsme stavěli. Ale lidé tam stále bydleli než si postaví nové, jenže ta velká voda to uspíšila. Smetla to najednou a museli se lidé vystěhovat, tím pádem to bylo rychlejší, jinak by to bývalo trvalo déle, protože by si jinak každý stačil postavit a nastěhovat se do nového. Museli jsme okamžitě pryč a už se tam žádný nevracel, protože to bylo zbytečné. Dostaly se náhradní peníze na stavbu, ale ne do ruky, ty byly složený ve spořitelně a na tu stavbu se musely nosit účty. Dali po 90 tisících na rodinný domek, 120 nebo 100 tisíc měly ty hospodářské budovy co zbyly a na ty nevyšlo. Tak jsem v Příbrami žádal o doplatek, protože jsme zjistili, že v Hříměždicích se jim stavěli ty domky a to nestavěli takovýchle baráky, to byly menší, ale zjistili jsme, že tam jim přidávali peníze, protože to stavěl nějaký podnik stavební, tak jim tam přidali, oni jim tam přidali asi na 120 tisíc na domek. Tak nám potom přidali také, takže z 90 tisíc to vylezlo na 100... Původně jsme přistupovali na pětadvacet tisíc, protože zase v Příbrami byly nějaké finské domky dřevěné, na ty jsme se jeli podívat, že by se postavily ty, ale z toho sešlo a stavěly se zděné. Ty baráky byly větší, každý si to stavěl ve svépomoci, tak si to stavěl větší. Nakonec se to vyplatilo, ale žádnému se ze starého nechtělo. Jsou to modernější domky, než byly tamty.

Někdo říká, že stavba pomohla k lepšímu. Tenkrát voda byla lepší, dneska je voda stojatá, dřív proudila. Dřív člověk když se šel vykoupat, tak plaval, dnes musí pořád plavat, ale pořád musí míchat. K lepšímu, je to možná také, to člověk neví. Zvykli jsme si na to a vůbec nám to nepřijde, že tady někdy nějaká řeka proudila. Hodně lidí odjelo, ty si koupili baráček jinde. Když se přehrada zatápěla, bylo mi třicet let. Já jsme se vyučil mlynářem a v tu dobu se nemlelo, tak jsem chodil do lomu. Dělal jsem kameničinu a strojničinu, jeřábníka... Dělal jsem všechno, pak jsem toho nechal a šel jsem do Příbrami v jednapadesátém roce. Pracoval jsem tam ve slévárně.

Když se postavila přehrada, tak jezdili autobusy do Příbrami, jezdilo se do dolů .

Tam nahoře ten kamenolom existoval pořád, tam ještě nějakí dělníci chodili. A ostatní jeli do Příbrami, do dolů toho jezdila hromada. V jednapadesátém roce jsem toho nechal v lomu a zůstal jsem v Příbrami.

Dřív tady pluly lodě, nakládaly v lomech kámen a vozili to do Prahy. Té loďce říkali šinák a tamto byli šmitry. Ty měly přední šíp, takhle špičatý. Tenkrát to bylo toto, nebo vory, tomu říkali prameňáci. Ty pluly po řece do Prahy a do těch pil.

To byste museli vidět, když opadne voda, tady byla navigace, kamenná cesta. Vždycky ten břeh byl zpevněný. Ta strana kde byla navigace, byla zúžená, aby byla voda výš. Když se plavilo, aby voda byla sražená. Tím pádem tam byla větší hloubka. Navigace vedla ze Županovic až do Kamýka, a bylo to stavěné pro koně, když tahali lodě nahoru. Liška, ten to tahal těma koňma, dostal vždy hlášení, že plujou dolů a jel do Prahy. Oni připluli, vyložili a on zapřáhl koně a jeli třeba do Kamýka nebo do Županovic. V Županovicích se převáželi na druhou stranu a tam vedla navigace dolů. Kde se ta voda víc rozlévala, tak tam byli. Byli udělané takové kamenné zdi, říkalo se tomu náhony. Po těch se nechalo chodit, ale to bylo jen proto aby ta voda zúžila, aby stoupla a aby byla hlubší pro plavbu. Byl tam úsek, kde museli znát vodu, ti kapitáni. Tomu říkali plavba. A to museli opravdu znát aby nikde nenarazili a nevyklopili všechno do vody. Také je vidět všechno, ale je to zbořené. Jsou tam jen hromádky kamení. Akorát jsou tam ještě ty klenby a ty sklepy tam ještě jsou také vidět. Muselo se to zničit, rozbourat. Nezůstal žádný dům, který by byl jen zatopený.

Županovice

Podobně jako u ostatních obcí bylo v těchto místech osídlení již v pravěku, v mladší a pozdní době bronzové.

První písemný doklad je z 12. února 1235. Je jím darovací listina, vydaná druhou manželkou Přemysla Otakara I. Konstancí Uherskou pro její dceru sv. Anežku, abatyši kláštera klarisek v Praze. Listina potvrzuje dar Anežce Přemyslovně, kterým je mimo jiné i tato ves.

Anežka ji však r. 1238 darovala špitálu řádu křížovníků s červenou hvězdou u sv. Františka v Praze. Řád zůstal jako vrchnost až do r. 1848, kdy bylo poddanství zrušeno.

Slapské jezero zde zatopilo asi polovinu vesnice, přestěhovat se muselo 125 obyvatel.

Paní Žáková je nejstarší obyvatelkou Hříměždic, v této vsi žije celých šedesát čtyři let a před jejím zrakem se odehrával celý osud její vesnice. Vyplavená sice nebyla, ale popisuje průběh zatápní vesnice v důsledku komplikací. v podobě velké vody, která se k napouštění připojila. Její manžel byl kameník, který zatopením přišel o práci. Její názor na stavbu přehrady je velmi skeptický. *(Více na str. 20)*

Jiřina Burianová se narodila v Županovicích. Když jí byl rok, její rodina se přestěhovala na Kovárnu, v tu dobu ještě netušila, že v roce 1952 se vrátí zpět do Županovic. Školu navštěvovala v Hříměždicích. Stavba přehrady ovlivnila celou rodinu, hlavně tatínka, který pracoval v později zatopeném kamenolomu. *(Více na str. 21)*

Jaroslava Burianová pochází ze Skalice a do Županovic se přivdala teprve po roce 1957, když už byla přehrada postavená a vesnice zatopená. Ale díky její dobré paměti nám mohla převyprávět manželův příběh (ten žil v později zatopených Županovicích) a poskytnout nám tak cenné informace. *(Více na str. 24)*

Paní Žáková

Je mi 86 let a tady v Županovicích jsem už 64 let. A jsem tady v Županovicích nejstarší občanka. Manžel byl kameník, ale potom ho ranila mrtvice a měla jsem ho sedm a půl roku na vozíku.

Jestli s tím lidé souhlasili, když se Slapy stavěly? No souhlasili, museli souhlasit, co mohli dělat? Přehrada musela být, tak se s tím museli smířit. Často se ani nestihli vystěhovat než přišla velká voda, protože to přišlo naráz.

Voda jim zaplavila všechno vevnitř, museli se stěhovat narychlo, protože tenkrát byla i bouřka a déšť. Přehradu už napouštěli, ale ještě do toho přišlo tohle, takže to šlo hrozně rychle.

My jsme akorát byli s dětmi na pouti na Svaté hoře a když jsme přišli domů, tak už tady byla potopa a všechno se stěhovalo. Každý si dal zvířata kam mohl. My jsme tu měli zvířata od zemědělců, prasata a další, ale neměli jsme žádný chlív. Byla tady jenom cesta do lesa.

Bylo tady vojsko a to stěhovalo všechny lidi a zvířectvo a všechno co se dalo. Když pomáhali vojáci, šlo to rychle. Ale stejně než se otočili, tak už byla voda všude. Když jsem viděla, jak vesnici, kterou jsem před tím znala, postupně pohlcuje voda, bylo to hrozné, hrozné, nechtěla bych to zažít znovu. Tak dlouho tam bydleli lidi a najednou mají přijít o všechno.

Tady u nás to nebylo zatopené, voda sahala až ke škole a tady ještě pod tou školou byly dva nové baráčky a ty byly také zatopené.

Přehrada byla plánovaná léta letoucí dopředu. Pak to ustalo a najednou, že budou dělat přehradu. No tak potom ti lidé také koukali, že si někde něco postaví. No, ale byli tady do posud, až přišla ta záplava.

Ta Slapská přehrada, já myslím, že k ničemu není. Když byla záplava v Praze, tak to tady bylo také ohraničené, kdyby se to protrhlo, nebo by se s tím něco stalo, tak jsme to tu také odnesli.

Tady v té zátoce byla voda až nahoru. My jsme si také nebyli jistí, jestli to sem nevlítne a tak jsme si nějaké věci dali na půdu a byli jsme také připravení, kdyby se něco dělo, že by mě odvezli. Tak to byli děti ještě malý, když se to zatopilo, to jsme byli také připravení, kdyby se něco salo, dokonce jsme měli peřiny naložený na vozíku, že pojedeme tam do vesnice vedle. Kdo to nezažil, tak ani neví, co to je.

Jiřina Burianová

Já jsme se narodila tady v Županovicích, ale když mi byl rok, tak rodiče koupili na Kovárně domek a tak jsme se tam přestěhovali a tam jsem pak chodila do školy do Hříměždic, poté jsem se šla učit, to bylo v jednapadesátém roce a v padesátém druhém roce jsme se stěhovali sem, do Županovic, protože tady bydlela babička a zemřela, tak jsme se sem stěhovali, a od té doby jsem bydlela na Dobříši. Pak jsem se vdala a vrátila se zpátky do

Županovic. Moje maminka byla v domácnosti a tatínek dělal v kamenolomu ve Zvíroticích a potom v Rovišti a nakonec, když se začaly stavět přehrady, tak začal dělat u vodního díla Orlík. Jezdil po přehradách, dělal na Slapech, pak dělal ještě na Orlíku. Tatínek taky jezdil se šífy a vozil na nich do Prahy zpracovaný kámen. Když šífy jezdily nahoru, tak je musely tahat koně, třeba na Kamýk, nebo nahoru na Solenici. Taky kolikrát tatínek přivezl ten šíf a my jsme tam chtěli spát a jak jsme večer řvali, protože jsme se báli, jak ta voda šplouchala do toho dna, báli jsme se tam. Na šífu měli udělané takový sporáček, na kterém se vařilo. Když se zatápěli Županovice, tak odešlo hodně lidí, to si každý kupoval nějaký ten domek třeba trošku dál, někteří jsou na Dobříši, pak ještě někdo v Sedlčanech a v Křepevicích. Každý kdo tady měl hospodářství si většinou koupil hospodářství na Dobříši. No a tady se stavělo, ještě než přišla ta povodeň v padesátém čtvrtém roce, to už ti lidé měli rozestavěné domky, ty dolejší domky byly zaplavené, tak ti lidé se museli odtamtud vystěhovat, přijeli sem vojáci a milice a stěhovali je z baráků ven, tadyhle vzadu byly takové chaty po pravé straně a ti lidé se nastěhovali do těch chat, protože neměli kde bydlet, baráky neměli dostavěné, tak bydleli v těch chatách, než si dostavěli ty baráky. Tady v zatáče za skalami bydleli nějakí Křížkovi a ty měli také hospodářství, ti se potom přestěhovali sem k nám, byli tady v téhle místnosti. My jsme měli prázdný chlív, tak tu měli krávy a dobytek. A když dostavěli svůj barák, tak se přestěhovali do nového.

A ty naše staré domy, které měli být zaplavené ještě před tím odstřelovali. Na té Kovárně, kde jsme bydleli, jsme se byli dvakrát podívat, když opadla voda. Jsou tam vidět kameny i sklep. Taky tu mám jeden kámen z baráku co jsem si odtamtud přinesla.

Byla jsem zrovna v práci, když začali napouštět přehradu, všichni začali říkat, že se zatápí Županovice, tak jsme jeli v poledne z práce brzy domů. Všichni jsme byli u řeky jenže to víte,

my nic nezachránili, no. Lidí tady bylo spoustu, vojáci a milice ještě stěhovali to, co se dalo vystěhovat, ale bylo to ošklivé. My jsme sice věděli dopředu, že ta přehrada bude, ale neříkali kdy to bude zaplavené, tohle bylo náhle, protože strašně přšelo a najednou přišel příval. Bylo hodně lidí, co nechtěli opustit svoje domy, tak tam byli do poslední chvíle, proto byli zatopení. Ty co se stěhovali brzy, tak ty už měli baráky prázdný, my jsme se také stěhovali z Kovárny brzy, k nám ještě do baráku chodili lidé, protože my jsme měli velkou udírnu, tak tam chodili udit maso. Cihly z našeho baráku použili na středisko v Něčíně, no tam už nikdo nebydlel. Na té Kovárně se vystěhovali všichni dost brzy, ve Vestci se jich také dost vystěhovalo, ale tady ne, tady se jim odsud nechtělo, protože tady byla hospoda hned u vody, ti se stěhovali jako poslední. Vojáci měli nějaké lodě a na těch to všechno vyváželi z těch baráků, to co šlo, každý se sem jezdil dívat, lidstva tady bylo hodně no, protože to žádný nikdy v životě neviděl, takovouhle záplavu. Pak ta voda opadla a pak teprve se ty baráky začaly bourat tady v těch barákách byli lidi dlouho, nechtělo se jim jít od vody, ale museli. Náhradu za tu Kovárnu, jak jsme bydleli, jsme dostali dvacet pět tisíc, za ten domek a za ty pole, jenže na ty pole jsme už potom neměli nárok, tak to prodával obecní úřad pro chaty, tak tam jsou na těch našich polích chaty, ale někteří lidé co se stěhovali až dlouho po nás, tak ti si pole nechali a mají tam postavené chaty sami. Jako náhradu jsme koupili domek na Mokřých vratech. Tenkrát jsme asi něco připláceli, to už si moc nepamatuji, no a tam dnes bydlí moje sestra. Na Kovárně jsme měli hospodářství a tak jsme s ním museli hodně pomáhat a pilně pracovat, pásli jsme krávy a kozy, také jsme pracovali na poli, ale byli jsme věčně u řeky, protože to k ní bylo jen pár kroků. K řece jsme chodili i pro vodu, na všechno i na praní, jen na vaření ne, to jsme měli svoji studánku za polem. Vždy jsme přeplavali řeku, tam naproti se tomu říkalo Na hradě, no tam jsme to všechno prozkoumávali, protože když jsme tam chodili tak to pod námi dunělo, tak jsme si mysleli, že tam jsou nějaké poklady, ale nikdy jsme tam nic nenašli. Nás tam bylo jenom pár dětí, jen osm domků, takže to bylo malinký.

Ten náš dům co jsme pak koupili byla nejdřív solnice, pak to předělali na hospodu. To jsme na půdě měli taneční sál. A pak to přestavěli na obytný dům. V létě jsme to pronajímali Pražákům a my jsme spali v té velké místnosti. Taky jsme měli na dvoře postavenou jednu místnost, takže jsme jim jí většinou přenechávali, protože naši měli ještě dluhy, když ten barák kupovali, tak koukali vydělat nějakou korunu. Na dvoře jsme měli postavenou ještě takovou síň a tam jsme vařili. Peníze byly potřeba. Oni k nám už tenkrát jezdili z Národního divadla herci, splouvali Vltavu, každý rok. My jsme na ně vždy čekali, že nám přivezou bonbóny. Když jsme byli malí, tak jsme chodili na řeku bruslit, já je a těch boulí co bylo, to jsme měli ještě šlajfky na kličku. Taky jsme se chodili koupat. Pamatuji si, že když k nám

někdo přišel na návštěvu, tak jsem chodila přes řeku do hospody, dala jsem si vždycky baňku a peníze na hlavu a šla jsem pro pivo. Tam se dalo přejít, ale pod námi byly proudy, protože tam byly kameny. Tam to bylo opravdu mělké. U hospody byl přívoz, ale tam to bylo hluboké, protože sem do řeky přitékala Brzina. A vedle řeky byla silnice, to si pamatuji, že jednou jsme jezdili na saních až dolů na řeku a moje kamarádka jela, neubrdila to a spadla do řeky. Řeka totiž nezamrzala celá, uprostřed vozil převozník. Naštěstí tam pro ní jeden kluk skočil. Ona z toho pak měla zápal plic. Když byly deště tak tály ledy a my jsme vždy čekali, že přijde Lužnice. Ta měla zvláštní ledy, oni totiž cinkaly, měly v sobě takové zvláštní díry a my jsme vždycky říkali: „Lužnice jde“. To byl krásný život u té starý řeky.

Jaroslava Burianová

Jmenuji se Jaroslava Burianová. Pocházím ze Skalice, to je odtud, ze Županovic dvanáct kilometrů, přes Nečín. Přišla jsem sem v roce padesát sedm v červenci. To už tady byl ten barák postavený, ale začátky tu byly opravdu špatné. Já když jsem sem přišla, tak tady byl manžel a měl ještě jednoho bratra a sestru. Ten bratr byl na vojně. Když jsem sem přišla, tak jeho maminka si pronajala dva hektary polí, aby se snáz užívali. Tak ho museli obdělávat, ona chodila k sedlákově dělat, a za to jim ten sedlák to pole třeba zoral nebo něco. Tak ona u něj pracovala a on jí šel pomáhat na pole. A na konec roku se to spočítalo a ještě dopláceli asi patnáctset, nebo tak nějak. Jeho tatínek byl nemocný, takže už nepracoval, tak jako jenom když mohl trochu, tak šel k nějakému sedlákově. Vesnice to byla poměrně velká, těch polí tady lidé měli dost, i když ta pole se těžko obdělávala. Odsud' ať jdete kam jdete, do kopce přes strouhu a nic jiného nebylo. Jenomže v říjnu onemocněla i maminka, dostala nějaký záchvat, mrtvičku, no a my jsme museli obdělávat ty dva hektary polí. Nic jsme na to neměli, jenom lopatu, vidle, hrábě. To bylo všechno. A museli jsme si vždycky na to sjednat sedláka, který měl koně, a který jako nám ty pole obdělával. Tenkrát se ještě odváděl kontingent, z výměry se muselo odvádět obilí. Nebo když jsme měli prase, tak když se zabíjelo, muselo se zažádat a odvádět se kruton, to je kůže ze zad, musely se odvádět kosti, protože jsou na výrobu mýdla. No a my jsme to prase zabíjeli, mělo asi sto dvacet kilo, bylo poměrně malý a ještě jsme dávali příbuzným. Tady bylo určeno kolik kilo těch kostí odevzdat z toho prasete a my když jsme dali těm příbuzným kousek masa i s tou kostí, tak nám potom ty kosti scházely na to odevzdání. Tak jsme potom museli jít do řeznictví, tam koupit kosti třeba z krávy, to je jedno, nějaký kosti, aby se dodaly a abychom to mohli odevzdat. A sádlo se odvádělo, to už nevím kolik, asi deset kilo. A to se muselo všechno odevzdat. Když ta matka onemocněla, já jsem tenkrát podepsala výměr toho kontingentu. Tak jsem tam napsala Burianová. Takže bylo naplánováno kolik se musí odevzdat obilí, takže jsme to pole museli obdělávat. A právě Jiřiny Burianové, jak je moje švagrová, tak její otec tam dělal ty vory. To jim několik dní trvalo, než odvezli dříví do Prahy a když se potom vraceli, tak si na těch šífech a na těch vorech taky vařili. To odjížděl třeba na několik dní, tak oni si to jídlo vozili sebou. A zapadlo se vždycky v nějaký vesnička u vody a když té vody nebylo tolik, tak to popotahovali koňmi. A ten můj manžel, když mu bylo necelých 14, tak s nimi jezdil na ty vory. Tady u vody měli postavený

gránik, to byl takový přístroj, kterým se tahaly z vody kameny, když jim vadily v cestě, když to splouvali, tady dole se to nedalo splout, byl tady splav. Někde to bylo mělký, jak tam byly ty kameny. Takže tady byla navigace, taková kamenná cesta a když nemohli těmi vory proplout, tak si to těmi koňmi popotáhli ke břehu. Manžel tu bydlel od malička. Když se zatápělo, tak to bylo opravdu těžký. Manžel se o to zajímal. Když vyšel ze školy, tak mu nebylo ještě ani 14 let. Jeho otec dělal na vodě, jezdili na vorech, takže na jeden rok si ho vzal na tu vodu k sobě. Chodil pomáhat na vodu, když tady plavili dříví. Ale tatínek mu zemřel akorát v tom roce padesát. Postavil si novou chalupu v roce třicet a v padesátém roce zemřel a věděl, že se bude bourat, ale říkal: „Nechod' odsud, zůstaňte tady v Županovicích „. Brácha byl na vojně a sestra byla na internátě. Sehnal tady jednu místnost, jako sklep, tam bydleli s mamkou, než si postavili chalupu. Oni chtěli koupit chalupu někde jinde, ale přece jenom kolem té řeky se stěhovalo lidí hodně, takže nebyla ta možnost snadno někde něco koupit. Jenže nevěděli, že přijde ta povodeň. Ta to všechno urychlila. Nějaký deště, to jsem já ještě byla ve Skalici doma, můj tatínek se sem jel taky podívat. Tenhle ten barák naproti, ten je celý jenom z bouračky postavený, ale říká: „Odněslo to i kobyla, když to tahali i v noci a nedalo se to utáhnout“. Lidé snášeli hrozně špatně to, že jim bude zaplaven barák, to je pochopitelné. Tak jako ti Burianovi měli postavenou chalupu 20 let. Víte co to je, 20 let, to byl barák poměrně nový. Měli radost z toho, že ho postavili. A pan Burian onemocněl a zemřel a zůstala jen matka se třemi dětmi. Takže to dostavěl manžel, bylo mu čtyřicet let a neměl žádné zkušenosti a neměl mu ani kdo pořádně poradit, a navíc ti lidé co tu zůstali záviděli těmhle těm, že jsou tady v těch nových domcích, že si pomohli. Jenže nikdo nevěděl co to je, když museli odejít ze svého. Taková těžká práce to byla. Koukněte se na tu stavbu, vodu brali vzadu v potoku, chodili tam s kýblem. Dávali to do dřevěný voznice a samospádem to dotlačili a dole to míchali, všechno bez elektriky. Bylo to kruté. Jako náhradu dostali 50 000 za barák, jenomže protože se dělala ta Slapská přehrada a stavělo se hodně kolem vody, tak ani nebyl stavební materiál, cement byl na příděl, to mohli jenom na nějaké ty poukazy. To bylo hrozně složité a ti lidé jim ještě záviděli, že budou mít nové baráky a že oni zůstali v těch starých. Navíc ta náhrada byla hrozně malá a museli předkládat účty, takže to nebylo jednoduché, pak jim sice něco přidali, ale bylo to málo. Já jsem u toho vystěhování nebyla, jak přijeli ti vojáci, ale manžel říkal, že vojáci a milice nosili věci z chalup, poponesli je tak o 150 metrů a než je odnesli dál, tak ta voda už byla u toho. Pak se ty baráky bourali a lidi v noci chodili a odnášeli si odtamtud tašky a tak, aby mohli postavit nový dům. Hodně lidí se muselo přestěhovat, hodně. Ta vesnice byla dosti velká a zůstal akorát jeden baráček. Škola, ta tam ještě stála, ale okolo ní budovali takový velký taras, jako aby se mohla uchovat,

ale nakonec to stejně zbourali, protože se promáčela. Potom přišla občas velká bouřka, tak se to zaplavilo všechno. Když poklesne voda, tak když sejdete do vody, tak jsou tamhle pod kapličkou vidět základy toho domu, ty kameny kde to stálo, ale jinak je to celé rozbořené, ale tenhle ten splav, Kohoutí míšek, jak jsem říkala, je asi pětadvacet metrů dlouhý a je to kamenné. Snad první průplav, který je na Vltavě. Tak ten kdo to viděl někdy, tak ho to zajímá, právě otec té Burianové. A ten mi vždy vyprávěl, jak chodili do lesa, tam uřízly mladé smrčky. A ty pak nějak v horké vodě rozloupily. Svazovaly ty vory k sobě a to bylo strašně důležité. S manželem jsme měli dříví támhle dole u řeky, byly to habry, tak si je porazil, jenže to byla veliká stráž, tak to nakutálel do vody a svázal si z toho vor a tak jsme vozili dříví domů, aby se dalo čím topit. A když jsem sem přišla, tak buď tady byla koza nebo kráva, nějaké zvířectvo, takže to bylo všechno takové uklizené okolo těch cest. Když tu ty kozy byly, tak to spásly a nebylo tam pak trní, nebylo to ošklivé. No a to si hlídal každý to svoje, aby mu někdo tu jeho mezku neposekal. Sousedí naproti měli krávu a ta byla naučená chodit přes tu strouhu, aby jí tam pásli a když tu bydleli ještě když byla stará řeka a v té zátoce byli lidé, tak měli pole a tam nešel ten hnůj na to pole jinak donést. Jenom to vzali do nějaké nůše, nebo do něčeho a takhle to vynášeli, aby to pohnojili, aby jim tam něco vyrostlo. Každý kdo tu byl tak řekne: „ To už to není co bývalo, to bylo úplně jiné a bylo to takové hezčí “ . A nejhorsí na tom je dnešní doba, kdyby bylo já nevím co moderní, tak to mají všichni. Když začali hausbóty, byli jeden vedle druhého naskládané okolo té řeky. Hrozný. Pak se začaly stavět chatičky. Tam nahoře jak je ten kemp, to se mi vůbec nelíbí. Já si říkám, to je takové množství lidí pohromadě, že to není možná nějaká dovolená, nebo rekreace, já si to neumím představit. A teďka to mají soukromníci, zatarasili to tady a my ani nemůžeme projít lesa. Tam vás nikam nepustí, řeknou že to je jejich cesta a hotovo. Teďka když tam padnou stromy, tak to nikdo nevytáhne, takhle z toho bude za chvíli džungle.

Teda ta přehrada, nevím jestli se to vyplatilo, zaplavilo se spoustu vesnic. Jak byla v roce dva tisíce dva ta povodeň, tak to jako voda nestoupla, i když z toho měli hrůzu, hlásili to v rádiu, aby si sbalili nejnnutnější věci a připravili se na to, že je tady vrtulník a spojili se s hasiči. Furt ale byla řeka plná dřeva, všechno tam plavalo. Všechno odplavalo do Kamýka. Pak se říkalo, to už snad se nikdy nevyčistí ta voda, byla tak strašně špinavá a hustý to bylo, zasekaný vším možným. V tom plavaly i chatičky a ty lehčí boudy. Já jsem se pak byla podívat na Orlíku, když tam ta voda šla. A teď tam vidíte to všechno co zatopili, jaké škody to tam nadělalo. Ale to člověk vidí až když je u toho, my jsme stáli tam na hoře a ta voda furt šla a stříkalo to až na nás nahoru. A teďko ty baráky tam, tam byl také dětský domov v těch Toulonicích a ta voda tam stála, všechno to bylo zatopené. Tenkrát kolem té vody tam měli lidi obživu, jenže teď se

dělá všecko ve velkém. Zrovna tak jako když se zakládaly JZD, když se dělala velká družstva. To přijde potom nějaká nemoc, ať je to u slepic, nebo u prasat, nebo u dobytka. A pak jsou větší ztráty. Živobytí tu bylo vždy těžké. Dřívávějc tady ty chlapi chodili jenom do lomu a to se mohlo jedině na pole a to pak mělo všechno JZD. Líbí se mi tady, nikdy bych už odsud nešla.

Zvírotice

V mladší a pozdní době bronzové zde bylo rozsáhlé sídliště. První zmínka o obci je z roku 1322, kdy byla Janem Lucemburským darována Heřmanovi z Miličina za pomoc při vojenské výpravě. Brzy nato však přešly do vlastnictví rodu Rožmberků. Zdejší tvrz vznikla někdy ve 14. století, bližší datum není doloženo. Jedinou, i když nepřímou zmínkou o ní je zmínka o zdejším purkrabí, Hrochovi ze Zvěrotic. Ten zde pobýval v letech 1369 – 1384. Tvrz pravděpodobně zanikla v období husitských bouří.

Roku 1450 prodal Oldřich z Rožmberka Zvírotice pánům z Janovic, ale téměř o sto let později je Rožmberkové získali zpět a připojili je ke Křepenicím. Vilém z Rožmberka však v roce 1580 sedlčanské panství přenechal Jakubu Krčínovi z Jelčan. Když Krčín roku 1604 zemřel, připadlo Sedlčansko zpět Rožmberkům, resp. poslednímu z nich, Petru Vokovi. Ten je však ihned prodal vysokochlumeckým Lobkovicům.

Za druhé světové války se obec stala součástí německého cvičiště na Sedlčansku. Byl zde zřízen „SS Hof“, kde museli rolníci pracovat.

Zatopení uniklo pouze sedm budov, avšak vznikla nová, příkladná obec s moderním zařízením.

Josef Holan své dětství prožil ve Zvíroticích. Odmala si hrál ve staré Vltavě, chytal ryby, v létě se chodil koupat, televize tehdy nebyla, rádio jen na baterky a tak trávil všechn čas venku. Když se přehrada napouštěla, byl u toho a všechno z povzdálí pozoroval. *(více na str. 29)*

Alena Dvořáková se narodila ve starých Zvíroticích, vyučena je švadlenou. Pamatuje dobu, kdy chodily s vidličkou a bandaskou na pulce, které jejich otcové používali jako návnadu. Ráda vzpomíná na krásu staré řeky a na svůj rodný dům, který je již několik let skryt pod vodní hladinou. *(Více na str. 34)*

Pan **Rostislav Novák** se narodil ve Zvíroticích v čísle 41. Přestěhoval se s rodiči do nových Zvírotic, které se stavěli v roce 52 až 54. Jejich baráček u řeky stále stojí a je restituován jeho novým majitelem. Vyučil se ve Stalinových závodech a má vystudovanou elektrotechniku. Pracoval v uranových dolech v Příbrami.

Jaroslav Jech se narodil ve starých Zvíroticích v domě číslo 26, celé své dětství strávil u vody, ještě ani neuměl mluvit a už chodil na ryby. Během svého života vyzkoušel mnoho povolání, dodnes již zapomenutého kolářství. Přes práci v družstvu, až po práci na ministerstvu vnitra. Výstavba kaskády mu podle jeho slov život nezhoršila, či spíše zlepšila, neboť jeho rodina získala pěkný kamenný rodinný domek v nových Zvíroticích, které se vystavěly nad původní vesnicí.

Josef Holan

Narodil jsem se ve Zvíroticích v čísle dvacet šest, bydlel jsem hned vedle, to bylo číslo dvacet jedna na pravém břehu Vltavy. Otec dělal v kamenolomu, jinak jsme měli čtyři hektary pole, tak se ve volném čase dělalo na polích, no a jako děti, snad jsem ještě neuměl mluvit a už jsem chodil na ryby. Kolem řeky, kolem vody, to byl náš život. Vltava byla živá, pořád pluly vory, my jsme říkali prameny, šífaři, otec byl šífař, to byli na těch velkých lodích, kámen byl dobrý, Praha je dlážděná tady z našeho lomu. Staroměstský náměstí, dlažba a obrubníky, to je všechno odsud, tak to vozil táta na tom šífu do Prahy. Jezdili samotíž po vodě a někdy jednou někdy dvakrát týdně podle toho, jak byla voda. A takový byl život, věděli jsme kdy potáhnou zpět. Nazpátek ty lodě táhli koně, dva páry koní po břehu, kde nebyla navigace, to znamená ten břeh zpevněný, tak se ty koně převáželi na druhou stranu, kde ta navigace zas pokračovala. Tak jsme jim chodili naproti a čekali jsme co nám přivezou z Prahy dobrého. Já jsem po škole šel do učení do Dubovic, učil jsem se kolářem. To je dneska zapomenuté řemeslo, už málokdo ví co to je. Po vyučení jsem šel do Prahy, tam jsem taky dělal řemeslo, u jednoho pána, pana Koridovského a pak se mi naskytla příležitost, zaměstnali mě u státního zeměměřičského ústavu, jezdili jsme po republice. Mapovala se severní Morava, kolem Bruntálu, Rýmařov a tak, tam jsem vydržel šest let u nich, stavěli se trigonometrické věže. Na každém kopci nebo na většině kopců je zakopaný kámen s křížkem, takový mezník a to je bod, nad tím bodem se stavěla věž, ta věž byla podle toho jak bylo kde vidět a z té věže se zaměřovalo na další věže, to bylo přesně proměřené. Tak to jsou ty trigonometrické věže. Na té Moravě se stavěla největší věž, byla vysoká padesát tři metrů, ten kopec se jmenoval Slunečná, to bylo u Jetřichova nad Bystřicí. Na tu věž bylo potřeba sto deset kubíků dřeva, stavěli jsme ji čtrnáct dní, takový byl můj život. Potom jsem ukončil zaměstnání tam a šel jsem na vojnu. V roce padesát jedna až padesát tři jsem byl na vojně. V padesátém třetím roce v říjnu, jsem se vrátil a už do toho nového baráku. Ty staré baráky dole byly rozštílené,

byly tam vidět jenom základy. Náhradou naši rodiče dostali tenhle ten barák na klíč, ať měl dole statek nebo pastoušku, tak každý dostal tenhle ten barák, kdo se přihlásil. Číslo svého baráku si vzal každý s sebou, proto je to tady tak rozházené. A já jsem potom krátce na to odešel do Prahy, sloužil jsem u ministerstva vnitra, byl jsem tam sedm let zaměstnaný a když rodiče zestárli, byli tady sami, tak jsem požádal o propuštění do civilu. A vrátil jsem se do Zvírotic, to bylo v šedesátém třetím roce, od té doby jsem tady. Dělal jsem v družstvu, kde jsem si uhnal infarkt a tak tady žijeme s manželkou od šedesátého třetího roku. Když to napouštěli v padesátém druhém nebo třetím, tak jsem se sem chodil koukat. Pouštěli přehradu, tak to byly dvě etapy. Napustili první a lidi, kteří měli baráčky u vody, třeba tady v Županovicích, tady za tím kopcem naproti, tak tam se ty domorodci nechtěli vystěhovat. To je násilím stěhovali na lodi z baráku, už měli půl baráku pod vodou, když odjeli, jo to byli takový drastický chvíle. No tady ve Zvíroticích to probíhalo hladce, prostě věděli, že dostanou pěkný baráček. Domy zlikvidovali, ale mohli jsme si každý vít dřevo, co jsme chtěli a jinak to byli většinou kamenné zdi, protože tady se stavělo z kamene, tak to podminovali, rozstřelili a zbyly tam jenom základy. Dneska, když klesne voda o osm metrů, tak se chodím dívat na náš barák. Jinak tam pár baráčků zůstalo, ale to je v zátopovém pásmu, ty tam jako nechali, ale bylo to takové smutné. Tady byly plánované dvě přehrady, malé. Ta Slapská, ta měla vytápět sem, do Zvírotic. A tady u toho lomu měla být další přehrada, která vytápěla až po Kamýckou přehradu. To byla jedna varianta, jak to udělat. V tom případě by nepotopili vesnici a ty baráky by zůstaly. Nakonec z toho sešlo a postavili Slapskou, vysokou, přehradu, která vytápěla až na Kamýk. A nás tady vyplavili. Kdo chtěl, mohl se přihlásit z okolních zatopených vesnic. Hodně lidí odsud odešlo a dostali peníze v hodnotě odhadní ceny. Ti na tom většinou prodělali, protože za to, co dostali, nepostavili ani hrubou stavbu. Někomu se nová stavba vyplatila a někomu ne, my jsme měli obytné stavení. Část toho byla chlívk pro kravičky, pak byla stodola a kolna. Ale nebylo to nic velkého. Obytné místnosti jsme měli tři. Velký pokoj, to byla zároveň ložnice, tam se spalo a byla tam pec, tam se pekla chleba jako všude na vesnici. Taky tam byla taková malá černá kuchyňka a z ní vedl otvor z pece, kam se sázel chleba. A pak jsme měli ještě jednu místnost vedle a tam bývali moji prarodiče. A ty zemřeli až za války, když tady Němci zabrali to území. To byl SS Stupenplac, tak sem nastěhovali lidi z těch vystěhovaných vesnic, z toho Stupenplacu. Kdo měl kolik místností v baráku, tolik rodin tam nastěhovali. My jsme měli to štěstí, že nám tam dali kočího, nějaký Jan Cifra to by, byl to kluk ze Zakarpatský Ukrajiny a on dělal kočího u správce toho dvora tady. Jo to bylo SS Hof Leafau, patřilo to do Líchova a on dělal kočího, vozil ho na bryčce, tak ten bydlel u nás, takže my jsme tam žádnou rodinu neměli, jenom tohohle Cifru. Za války

to už bylo takové jak bych to řek, takové volnější, ale nic moc. Především jsme chudý kraj, žijeme na kameni, taková zajímavá věc, ty kameníci tady z toho kamenolomu, když šli domů z práce, tak každý si směl vzít na rameno kámen, který unesl. To bylo takové nepsané právo, tak my jsme měli nad barákem takovou haldu kamení, jako je tahle cihla, to táta nanosil, nebylo to k ničemu, protože to se potopilo a co s tím udělali potom, to já nevím. Brácha se tady vyučil kameníkem a pak šel do Hořic, do kamenické školy, tam je skvělá sochařská škola. Teď žije v Praze, dneska je mu osmdesát jedna let, no to jsme tak tady prožívali společně to mládí.

Můj otec pracoval v kamenolomu, ale jako šífař většinou jezdil na lodi. No tak ono pořád se neplulo, jenom když byla forota, jak říkali, na břeh tam navezli kostky a ty obrubníky a když měli do foroty jednu loď plnou, tak to naložili a odpluli s tím. Takže oni třeba byli dva dni děla v kamenolomu a oni pluli pak s šífem do Prahy. A proto mu postavení přehrady práci neznemožnilo, protože lomy šly normálně dál, jen už kameny nevozily šífy. To dělal dřív, když jsem se po válce vrátil, tak už tady bylo družstvo, JZD bylo založené ve dvaapadesátém roce. Takže už naši od toho dvaapadesátého roku byli zaměstnaní v družstvu. Kravičky a to všechno se svázelo do společných stájí a hospodařilo tady JZD, takže otec pracoval v tom družstvu. Tenkrát nebyla mechanizace jako dneska, co se osekávalo obilí, hrabání ručně. No to se nedá přirovnat k dnešku. Oralo se koňmi, obilí se sekalo samovazem, to byla taková namáhavá práce. A ženy, to byla parta žen, které pracovaly ve žních a všude na poli sbíraly kámen.

Tady na řece byla spousta krásných míst, tady proti lomu byl uprostřed řeky největší skalní útvar na Vltavě. Bylo to přímo uprostřed Vltavy. Z obou stran tekla voda, a tady byla obrovská skála. To bylo vymleté, takové lavory, okřiny. A nikde v žádné knížce se o tom nikdo nezmiňuje. To když jsme byli děti, tak jsme tam vždycky přepluli a tam jsme se opalovali a jako děti jsme tam blbli. To byla zajímavá věc. Pak tady byly kameny, nad tím byla Pola, to byl kámen při druhém břehu řeky, byl jako velká homole, u toho byla hloubka asi tři metry, bůhví jak se tam dostal. Tam dole byl pod Třtí také takový kámen, jako ty dva stoly, to byla Kráva, tady byl Hastrman. Jak v Plaveckém mariáši si ti plavci hlídali vodu, jak ubývá, tak něco podobného tu také bylo. No a potom tady byl vodní příkop. Uprostřed toho vodního příkopu bydleli Chvátalovi, z čísla sedm, měli tam statek. A na tom místě, jen co jsem slyšel, měla stát tvrz. Proto tam byl kolem do kola ten vodní příkop. Teď už je to zanesené, když klesne voda, tak tam je ještě znát kde ten vodní příkop byl. Taky tu na řece byl velký kámen, jako skála, byl uprostřed řeky, a kolem byly menší kameny, jako selátka a ten velký, to byla svině. Taky tu na řece je bunkr, ostatní odstřelovali, jen tenhle nemohli

odstřelit, protože by ho hodili na dům co pod ním stál. A tak ho jen zalili betonem, teď je nad ním bóje, aby do ní nenarazil parník.

Jestli byla výstavba přehrady k lepšímu nebo k horšímu? Tak já myslím, že kdo si nechal postavit tady ten barák, že na tom neprodělal, protože na těch vltavských březích stály jen chaloupky ve stráni, kamenné, studené a většinou měli jednu nebo dvě místnosti, takže kdo na to přistoupil a nechal si to tady postavit, na tom vydělal, dostal pěkný domek. Taky že úplně odsud se odstěhovali asi jen čtyři rodiny. Nějaký pan Spilka, ten koupil baráček v Davli, Ančák ten zase koupil baráček v Praze na Hanspualce. Tonda, ten koupil největší barák. Prostě kdo co sehnal.

Tady ve vsi jsme měli dvě hospody. Hospodu u Lerchů, tam jsem chodil, byla to taková stará hospůdka. A když jsme chodili s bandou nebo džbánem pro vodu, tak před vchodem té hospody bylo takové velké kolo, víte jak vypadá řezačka. (To když se v hospodářství řezalo krmení pro krávy, tak to bylo takové kolo a to mělo nože.) Tohle mělo místo těch nožů píst a když jsme šli pro to pivo, tak byla taková nepsaná povinnost párkrát s tím kolem zatočit. A to jsme napumpovali vzduch do sudu, aby jim to teklo. Dneska jsou na to pumpy. Tak jsme zatočili kolem a Růža nám natočila pivo, spokojenost na všech stranách. A ta druhá hospoda byla nahoře, byl tam dokonce sál. Hospůdka u Černých, oni tu byli za války a ještě po ní. Lidé ale říkali, že nemá dobré pivo.

Jako kluci jsme ledovali a ten led se pak dával do hospod, to řeka zamrzla a byl silný led, tak se ledovalo, sekerami, dřív nebyli motorové pily aby řezaly, tak se to dělalo sekerami. Pak se to nakládalo na vozy a vozilo se to do hospody. Jak k Lerchům, tak k Černým. Tam byla stodola, která byla obložená balíky slámy, v tom byl ten led narovnaný a vydržel tam celé léto, až do toho příštího, to bylo na chlazení piva.

Chodili jsme bruslit na Vltavu, když byla zamrzlá. Tady byl pan učitel Halouska a ta jeho paní nás učila bruslit. Tenkrát byli šlajfky. S jedním kamarádem se tam prolomil led. Je to asi půl roku co zemřel, nějaký Pepík Červený se jmenoval. Pan Novák viděl, jak ho pod ledem táhne voda, tak se plazil po bříše, jak byly ty kameny vidět, tak pod nimi byla zamrzlá oka. Tak po tom bříše se doplazil k tomu a chytil ho za vlasy a vytáhl ho ven.

Po stavbě přehrady už voda nezamrzala. Teď zamrzne jenom když je krutá zima. Letos vůbec nezamrzala. Od stavby přehrady jsme si už nezabruslili a je mnohem méně ryb. Já rybařím do dneška, ale tenkrát jsme věděli kde jaké ryby jsou. Kde je kapr, kde je cejn, kde je úhoř, tak se chodilo tam, co jsme potřebovali. To jsme věděli, támhle loví štika, tak se tam hodila šňůra s rybičkou a ráno tam byla. Dneska chodím třeba čtrnáct dnů k vodě a není záběr. Jako děti jsme běhali kolem vody pochopitelně bosí, až dokud nebyl ukopnutý palec. Náš život kluků

byl kolem vody. Taky jsme se koupali už na prvního máje, to už jsme skákali do vody a honem ven, protože to bylo studené. Seshora pluly vory a od Lerchů z hospody jim plula loď s basou piva naproti, tam to vyměnili, dostali peníze a jelo se dál. Když byla velká voda, to bylo z jara po dřenicí, když šly ledy. (Tomu se říkalo dřenice.) Kalná voda se vylila ze břehů a letělo to dolů. Každý rok jel jeden kajakář proti vodě. To byl takový dobrodruh. A tak jsme na něj každý rok čekali, že pojede. A on to pádloval tou velkou vodou pryč. Řeka byla navigovaná a svedená kamenným náhonem. Tady byl Zvírotický náhon a při této vodě jeli dva chlapci, tak kolem dvaceti na kanoi a ona se ta voda přehnala přes náhon, mezi ty balvany. Ten jeden vyplaval, ten druhý ne. On křičel o pomoc, běžel po proudu a křičel o pomoc, tak kdo měl loď tak hurá na vodu a chytali se jim zavazadla, ty bágly a všechno, ale toho druhého chudáka našli někde dole, voda ho vzala s sebou a utopil se.

Alena Dvořáková

Jmenuji se Alena Dvořáková a pocházím ze Zvírotic. Bydleli jsme u řeky. Rodiče pracovali v zemědělství. Taky se splavovalo kamení do Prahy, dříví. Tak to bylo a zemědělství. Jinak žádná obživa nebyla. Hlavně to kamenictví. Když jsem byla malá, hodně tu pluli voraři. Těch tady bylo moc. Seshora pluli a my jako děti jsme jim vždycky plavali naproti a tam jsme nasedli a oni nás kousek svezli. A taky tam jezdívali voraři, a byla tam hospoda U Lerchů, a když pluli, tak se to vědělo a oni tloukli do těch

kamenů, tady nahoře, nad Zvíroticema, a to věděl pan hostinský, že jim má vézt pivo. Tak se natočilo pivo, on jim to dovezl, jestli ve džbánech, nevím. Oni mu za to naházeli do lodě dříví, a tak se to dělalo. A tady se plulo kamení, tady byly lomy, byly šenáky a šífy, a tím se to se vozilo do Prahy, to kamení, a nazpět se tahalo koňmi, po navigaci, to byla vydlážděná cesta kolem vody. Šetinové z Kňovic, ti měli koně na to, že tahali šífy a šenáky, nahoru prázdné, na naplnění, a zase se plulo do Prahy, zase pro ně přijeli s koňmi a tahali je nahoru. My mladí jsme šli do učení, ale byli rody, Jechů, Štefanů, Chvátalů, no a to byli šífaři. Říkalo se jim vrátný šífaři, protože kormidlovali. Z každé vesnice u Vltavy byl někdo takový, musel mít zkoušky aby mohl plout, protože tady byly ošklivé proudy Bučilské, pak byly Svatojánské proudy dole. A tam spávali, první zastávka byla ve Štěchovicích na Moráni a pak jeli do Prahy, a tam se vyspali a zase jeli nazpět.

Jako děti jsme se na Vltavu chodili koupat, bruslit, všechno. Taky byly okříny, to bylo nádherné kamení. Byl tam písek, a ty kameny byly vyhlazené, nádherné. A tam jsme se chodívali koupat. V Hříměždicích byl zámek, a tam to panstvo, ty se tam chodili koupat na ty okříny. Tam jsme všude vyrůstali, u řeky. To bylo krásné. Pro mě je toto mrtvá řeka.

Chodívali jsme taky k rybářům na pulce, to byli takové desetcentimetrové rybky a ty byli pod kameny, to jsme dostali bandasku, vidličku a šli jsme na pulce. Odkryl se kámen a museli jste rychle bodnout a toho pulce chytit do té bandasky a zase večer šli muži a věšeli je. Říkalo se tomu provázky, udělal se dlouhý provázek a z toho byly takové kratší a na tom byla návnada, to se hodilo do řeky a ráno třeba ve tři hodiny se to chodilo zvedat. A ty slávky, mušle co se dnes kupují, těch tu bylo plno a dnes se dováží. Jako děti jsme do toho tloukli a vylezlo z toho maso.

Dřív v zimě, když zamrzla Vltava, to zamrzala pravidelně. Když šly ledy, tak se tomu říkalo dřenice, a v noci najednou, když jsme se vzbudili, tak jsme slyšeli krásné cinkání, a to šly modré ledy, Lužnice. To byla Lužnice, v tom bylo zamrzlých puškvorců, to jsme jako děti chytaly... A když šla dřenice, tak to už celá ves věděla, vzali se lodě, háčky na tyči, a chodilo se chytat dříví, mezi ty ledy. A taky se stalo že bylo pod starými Zvíroticemi břeha, tam bylo takové místo travnaté, bylo takhle z úzka do široka, do dálky. A tam se tomu říkalo, že se vrací voda, to šly ledy, někde se zasekly a ta voda se vracela s těmi ledy, a ty tam byly ještě v červnu.

No a když jsme dospívali, tak se chodilo k zábavám, všude přes řeku. Lodkou jsme jezdili. Každý večer se chodívalo na náves a chodili jsme po silnici, silnice byla až k Županovicím dolů a povídalo se a zpívalo se a kolem silnice byly třeba třešně, tak se všechno odtrhalo. Teď když by jste někam vlezli, někomu na zahradu a něco utrhlí tak je to špatný. My jsme odjakživa věděli, ve které zahradě co začíná zrát, první jsme na to lezli a ty hospodáři na nás hubovali, ale to bylo jenom jako. A chodívali jsme na náves, tam byly takové lavice a tam jsme sedávali. A když jsme šli s kluky našimi vesními do Hříměždic k zábavě, tak chlapci šli s námi, přišli jsme tam, a dokud se nesešlo více mládeže, tak chlapci chodili tancovat s námi. S nikým jiným. Až když přišli z jiných vesnic, tak už se to střídalo. A zas jsme šli spolu domů přes řeku. Takové to bylo krásné kamarádství, na těch vesnicích. To už není.

Divadlo se tady hrálo hodně. Překrásné kulisy malované, nádherné, velké, dřevěné. Krásné. A chodili sem ze všech okolních vesnic tady do divadla, a tady odtud zas chodili podpořit do těch druhých vesnic. A byly tady plesy, pořádali to většinou hasiči, a chodívalo se zvat vždy do druhých vsí, aby přišli na ples, tak chodili zas s rodinami ty na ples ze Županovic, Hříměždic, z Líchov, a tady všude chodívali, a zas naši hasiči s ženami chodívali do těch druhých vesnic, bylo to všechno družné.

No překrásné to bylo. A jak jsou teď ty konipáskové, těch bylo po kamenech plno, to bylo krásné. To utkví v paměti. Žilo se jinak, žilo se tak nějak v souznění s tou přírodou, ne jako dnes.

Dřív jsme byli bezzemci, tak jsme měli malý domek, a když se postavily tady Zvírotice, tak tato řada, tady, to jsou bezzemci. Ti neměli pole, to jsou menší domky. A co měli hospodářství, pole a tak, tak ty jsou támhle, ta druhá řada naproti. A prostě ať jste měli domek nový nebo starý, všichni dostali stejně.

Bylo počítáno se všemi lidmi, ale když nechtěli, jako třeba ti z rybárny, tak nechtěli. Zas někdo třeba ze Županovic se sem přestěhoval. Prostě kdo chtěl domek, tak ho dostal, i z okolních vesnic, které byly zatopené. Tak to bylo, že kdo nechtěl, nemusel. Když byly

plány, tak si každý napsal podle obdélníčků, který chce baráček, jakého chce mít souseda a tak. Hodně lidí dostalo peněžní náhradu, protože se chtěli odstěhovat. Třeba Kadlecovi se odstěhovali, Vančátovi se odstěhovali, pak se odstěhovali Chalupecký, Chvátalovi, tady bylo hodně Chvátalů, tak měli přezdívky, třeba Vít Chvátal, Kocourek Chvátal, ti také odešli, hodně jich odešlo, ti si to nechali proplatit. Maminky sestra, teta Kropolová také odešla. Dole jsme měli na jednom dvoře dva baráky, jeden velký a jeden malý, to bylo naše a tamto bylo tety. Ještě se odstěhovali Danělkovi a to je asi všechno, Spilkovi, ty taky a jinak jsou tady. Když jsme se dozvěděli o stěhování, tak se začala stavět nejen vesnice, ale také JZD. Úřady jezdily přesvědčovat rolníky aby tam začali pracovat. Když by se nešlo do JZD, tak by se vesnice přestěhovala někam do pohraničí, protože tam byli prázdné vesnice. Lidé nechtěli, protože chtěli zůstat pohromadě, tak se to udělalo takhle. Jakmile se tady postavily domky, to ještě nebyla přehrada hotová, tak jsme se mohli začít stěhovat. Postupně se stěhovalo, žádné velké rozmezí, a my jsme se stěhovali den před Štědrým dnem. Tady ještě nebyly kliky, a nic. Ale byly tady světla, v každé místnosti byla kamínka, sporáky, vany, prostě vše, co bylo potřeba k žití, bez nábytku, ale bylo. Ne jako dole, tam jsme neměli nic. A tak se stěhovali jeden po druhém. Naproti Starým Zvíroticím byla myslivna, dole u řeky, a ty se nechtěli stěhovat, a tak je už voda naplňovala, a pak až je vojáci stěhovali. Většinou ale lidé byli odstěhovaní dřív, než se přehrada napustila. Když jsme se přestěhovali, tak se ty vesnice bourali. My jsme bydleli až u řeky, tak ani nejsou vidět základy našeho domku, když je menší voda. Ale ten příkop je vidět a taky silnice do Županovic, tam se to dá přejít, nebo loďkou, a pak je to tam suché, ale celé je to zanesené bahnem. A když naplňovali tu vodu, tak můj muž a všichni chlapi rybáři, chytali ryby, protože bylo strašně moc ryb. Sumci dvoumetrový. Když se zaplavovalo, tak jsem to viděla. Maminky bratr byl na všech přehradách, jako strojník. Pro bezzemky bylo stěhování vítané, protože se stěhovali do lepšího, ale pro ty co měli postavený nový barák, to bylo horší. To byli třeba Kočovi nebo Šimkovi. Ti lidé co měli pole, tak to pro ně bylo spíš smutné, že opouští to svoje. Ale zas byla naděje, že jsou tady nové domky, lepší a že se bude lépe žít. Nám se tady pak žilo moc dobře, protože tady byl vodovod, koupelna, všechno, to dole nikdo neměl. Víte jak se dříve žilo na vesnici, bylo všechno krásné, čisté, pohodlí bylo, ale tady už to bylo moderní. Takže změna pro nás byla pozitivní, dostali jsme modernější a lepší domek, ale starou řeku bych za to pohodlí nevyměnila. Takže kdybych měla o stavbě přehrad rozhodnout, určitě bych ji nestavěla.

Rostislav Novák

Jmenuji se Rostislav Novák a narodil jsem se ve Zvíroticích, v popisném čísle 41. Byly to původní Zvírotice, v té staré části. Kolem roku 52 až 54, došlo k výstavbě nové části Zvírotic. Moji rodiče se přestěhovali do té nové části, kde jsou typizované domky dvou kategorií. Jedna byla pro kameníky, to znamená pro zaměstnance těžkého průmyslu a druhá část byla pro kovoze zemědělce a zemědělce. Tady jsem vyrůstal do svých patnácti let, poté jsem se šel učit do tehdejších Stalinových závodů v Záluží u Mostu. Po vyučení v roce 1949, jsem odešel na vyšší průmyslovou školu elektrotechnickou do Prahy. Pak nás rozdělili do jednotlivých pracovišť a mě byla přidělena práce u tehdejších Jáchymovských dolů, pozdějších uranových dolů. Tam jsem nastoupil a odtud jsem šel do Příbrami, kde jsem začínal pracovat jako energetik na dole Bytí. Zaplavování starých Zvírotic bylo neplánované, proběhlo po mimořádných deštích a nastalo v roce 54, kdy ještě nebylo dostavěno vodní dílo Slapy a kdy je na záznamech zaznamenáno přetékání nadbytečných vod přes korunu hráze na Slapech. Napouštění proběhlo bez zkoušení a kontrolování, protože voda přišla a víceméně během několika hodin naplnila Slapské dílo, v délce asi 30ti kilometrů. V Kamýku je postaveno vodní dílo, které vystavuje vodu prakticky pod vodní dílo Orlík. Inženýr Kraus, hlavní projektant stavby a dohlížitel, byl chválen za to, jak dobře bylo vodní dílo provedeno, že ten náhlý nápor vod, se kterým nikdo nepočítal a které zaplavily tu větší část Zvírotic, vydrželo. Nemovitosti se museli zbourat, srovnat se zemí. Ale základy tam zůstali a z toho si někteří přestěhovavší se sem, do té horní části Zvírotic, vybírali třeba na základy stavby hospodářských objektů. Jako byly kolny a podobná zařízení.

Na původní řece se plavily vory a na velkých lodích, z nichž jedny byli větší a říkali jsme jim šífy, tak měly špičatou příď. Na těch se vozili kameny. Odtud z lomů se dopravoval upravovaný kámen, případně stavební kámen, na různá stavební díla do Prahy.

Ve Zvíroticích byla původní škola, do které chodil můj tatínek. My už jsme chodili do novější části, která je celá pod vodou. Je vidět ještě část Županovic, ta spodní je vytopena pochopitelně. Stará řeka byla bez regulace, v pozdější době potom byla regulována, aby se tok soustředil do užšího rozměru tak, aby ty lodě měly dost hluboký tok, kde by ten ponor mohly uplatnit ve větší míře.

Já to těžko mohu posoudit, ale domnívám se, že přehrada už se zaplatila, protože dodala nějakou elektrickou energii. Navíc byla zásobárnou a regulátorem přítoku vod, snížila nebezpečí záplav v Praze a v přívltavských obcích a městech. Svůj význam to určitě má. Nejsem až tak národo-hospodářsky vzdělán abych to mohl nějak blíže komentovat.

Řeka tady tvoří takovou podkovu, kdyby jste se vydali tímto směrem, tak za 200, 250 metrů, jste nad řekou a kdyby jste šli opačným směrem tak rovněž za těch 250 až 300 metrů budete nad řekou. To znamená 500metrů možná, že je ta spojnice. V nejužším místě je to zhruba půl kilometru vzdálenosti z jednoho břehu na tentýž po té podkově.

Dřív se vyráběli polotovary stavebního dřeva, to znamená krováky, fošny, prkna různých velikostí a součástí té pily byl mlýn. Vedle toho mlýna byly rodinné domky, kde bydleli lidé. Když došlo k požáru, tak byly vypáleny. Jako malý si pamatuji už jen rozvaliny.

Ptal jste se na rozdíly v chalupách. Byla tam obdélníková část, postavená úplně samostatně. Kameníci vedle hlavního zaměstnání měli zvlášť takovou kolnu, mini hospodářskou budovu, kde skladovali uhlí, případně nějaká další fosilní paliva a kde měli také drobná zvířátka.

Nikdo tam nechoval skot. Třeba krávu, jako jsme měli dole zařízeno pro kravičku, tak tady nahoře jsme ji mít nemohli. Dole voda sahá pod náš původní barák, ale všechno je to v přestavbě. Koupili to převratoví zbohatlíci, různě to přestavují a restaurují.

Proudy byly Červenské, Bučilské a Štěchovické a my jsme byli na konci Bučilských, osada Bučili je tady kousek, vzdušnou čarou necelý kilometr. Byl tam taky jeden z těch kamenolomů, tam se říkalo u Kosána...

Asi tři občané se odstěhovali pryč. Jednoho vystěhovala moc, to znamená místní vláda. Byl to pan Chvátal z čísla 41, byl to jeden z prvních občanů na okrese, který musel ze své usedlosti aniž by se provinil. Byl jen větší hospodář než ostatní. Někteří občané začali pronásledovat spoluobčany. Třeba pana Chvátala, to byl evidentní případ. Já jsem s ním naposledy mluvil asi před třemi lety v Příbrami, tam se odstěhoval, byl odstěhován. Postupně si zase získal zpátky post. Pracoval na rudných dolech a zemřel asi v 85 letech.

Jaroslav Jech

Narodil jsem se ve Zvíroticích v čísle dvacet šest, bydlel jsem hned vedle, to bylo číslo dvacet jedna na pravém břehu Vltavy. Otec dělal v kamenolomu, jinak jsme měli čtyři hektary pole, tak se ve volném čase dělalo na polích, no a jako děti, snad jsem ještě neuměl mluvit a už jsem chodil na ryby. Kolem řeky, kolem vody, to byl náš život. Vltava byla živá, pořád pluly vory, my jsme říkali prameny, šífaři, otec byl šífař, to byli na těch velkých lodích, kámen byl dobrý, Praha je dlážděná tady z našeho lomu. Staroměstský náměstí, dlažba a obrubníky, to je všechno odsud, tak to vozil táta na tom šífu do Prahy. Jezdili samotíž po vodě a někdy jednou někdy dvakrát týdně podle toho, jak byla voda. A takový byl život, věděli jsme kdy potáhnou zpět. Zpět ty lodě táhli koně, dva páry koní po břehu, kde nebyla navigace, to znamená ten břeh zpevněný, tak se ty koně převáželi na druhou stranu, kde ta navigace zase pokračovala. Tak jsme jim chodili naproti a čekali jsme co nám přivezou z Prahy dobrého. Já jsem po škole šel do učení do Dubovic, učil jsem se kolářem. To je dneska zapomenutý řemeslo, už málokdo ví co to je. Po vyučení jsem šel do Prahy, tam jsem taky dělal řemeslo, u jednoho pána, pana Koridovského a pak se mi naskytla příležitost, zaměstnali mě u státního zeměměřičského ústavu, jezdili jsme po republice, mapovala se severní Morava, kolem Bruntálu, Rýmařov a tak, tam jsem vydržel šest let u nich, stavěli se ty trigonometrické věže. Na každém kopci nebo na většině kopců je zakopaný kámen s křížkem, takový mezník a to je bod, nad tím bodem se stavěla věž, ta věž byla podle toho jak bylo kde vidět a z té věže se zaměřovalo na další věže, to bylo přesně proměřené. Tak to jsou ty trigonometrické věže. Na té Moravě se stavěla největší věž, byla vysoká padesát tři metrů, ten kopec se jmenoval Slunečná, to bylo u Jetřichova nad Bystřicí. Na tu věž bylo potřeba sto deset kubíků dřeva, stavěli jsme ji čtrnáct dní, takový byl můj život. Potom jsem ukončil zaměstnání tam a šel jsem na vojnu. V roce padesát jedna až padesát tři jsem byl na vojně. V padesátém třetím roce v říjnu jsem se vrátil a už do tohoto nového baráku. Ty staré baráky dole byly rozstřílené, byly tam vidět jenom základy. Náhradou naši rodiče dostali tenhleten barák na klíč, ať měl dole statek nebo pastoušku, tak každý dostal tenhleten barák, kdo se přihlásil. Číslo svého baráku si vzal každý s sebou, proto je to tady tak rozházené. A já jsem potom krátce na to odešel do Prahy, sloužil jsem u ministerstva vnitra, byl jsem tam sedm let zaměstnán a když rodiče zestárli, byli tady

sami, tak jsem požádal o propuštění do civilu. A vrátil jsem se do Zvírotic, to bylo v šedesátém třetím roce, od té doby jsem tady. Dělal jsem v družstvu, kde jsem si uhnal infarkt a tak tady žijeme s manželkou od šedesátého třetího roku.

Když to napouštěli v padesátém druhém nebo třetím, tak jsem se sem chodil koukat. Pouštěli přehradu, tak to byli dvě etapy. Napustili první a lidé, kteří měli baráčky u vody, třeba tady v Županovicích, tady za tím kopcem naproti, tak tam se ty domorodci nechtěli vystěhovat. To je násilím stěhovali na lodi z baráku, už měli půl baráku pod vodou, když odjeli, jo to byli takové drastický chvíle. No tady ve Zvíroticích to probíhalo hladce, prostě věděli, že dostanou pěkný barák. Domy zlikvidovali, ale mohli jsme si každý vzít dřeva, co jsme chtěli a jinak to byly většinou kamenné zdi, protože tady se stavělo z kamene, tak to podminovali, rozstřelili a zbyly tam jen základy. Dneska, když klesne voda o osm metrů, tak se chodím dívat na náš barák. No, jinak tam pár baráčků zůstalo, ale to je v zátopovém pásmu, ty tam jako nechali, ale bylo to takové smutné.

Tady byly plánované dvě přehrady, malé. Ta Slapská, ta měla vytápět sem, do Zvírotic. A tady u toho lomu měla být další přehrada, která vytápěla až po Kamýckou přehradu. To byla jedna varianta jak to udělat. V tom případě by nepotopili vesnici a ty baráky by zůstaly. Nakonec z toho sešlo a postavili Slapskou přehradu, vysokou, která vytápěla až na Kamýk. A nás tady vyplavili. Kdo chtěl, mohl se přihlásit z okolních zatopených vesnic. Hodně lidí odsud odešlo a dostali peníze v hodnotě odhadní ceny. Ty na tom většinou prodělali, protože za to co dostali, nepostavili ani hrubou stavbu.

Někomu se nová stavba vyplatila a někomu ne, my jsme měli obytné stavení. Část toho byla chlívk pro kravičky, pak byla stodola a kolna. Ale nebylo to nic velkého. No, obytné místnosti jsme měli tři. Velký pokoj, to byla zároveň ložnice, tam se spalo a byla tam pec, tam se pekli chleba jako všude na vesnici. Taky tam byla taková malá černá kuchyňka a z ní vedl otvor z pece, kam se sázel chleba. A pak jsme měli ještě jednu místnost vedle a tam bývali moje prarodiče. A ty zemřeli až za války, když tady Němci zabrali to území. To byl SS Stupenplac, tak sem nastěhovali lidé z těch vystěhovaných vesnic, z toho Stupenplacu. Kdo měl kolik místností v baráku, tolik rodin tam nastěhovali. My jsme měli to štěstí, že nám tam dali kočího, nějaký Jan Cifra to by, byl to kluk ze Zakarpatský Ukrajiny a on dělal kočího u správce toho dvora tady. Jo to bylo SS Hof Leafau, patřilo to do Líchova a on dělal kočího, vozil ho na bryčce, tak ten bydlel u nás, takže my jsme tam žádnou rodinu neměli, jenom tohohle Cifru. Za války to už bylo takové jak bych to řekl, takové volnější, ale nic moc.

Především jsme chudý kraj, žijeme na kameni, taková zajímavá věc, ty kameníci tady z toho kamenolomu, když šli domů z práce, tak každý si směl vzít na rameno kámen, který unesl. To

bylo takové nepsané právo, tak my jsme měli nad barákem takovou haldu kamení, jako je tahle cihla, to táta nanosil, nebylo to k ničemu, protože to se potopilo a co s tím udělali potom, to já nevím. Brácha se tady vyučil kameníkem a pak šel do Hořic, do kamenický školy, tam je skvělá sochařská škola. Teď žije v Praze, dneska je mu osmdesát jedna let, no to jsme tak tady prožívali společně to mládí.

Můj otec pracoval v kamenolomu, ale jako šífař většinou jezdil na lodi. No tak ono pořád se neplulo, jenom když byla forota, jak říkali. Na břeh tam navezli kostky a ty obrubníky a když měli do foroty jednu loď plnou, tak to naložili a odpluli s tím. Takže oni třeba byli dva dni dělal v kamenolomu a oni pluli pak s šífem do Prahy. A proto mu postavení přehrady práci neznemožnilo, protože lomy šly normálně dál, jen už kameny nevozily šífy. To dělal dřív, když jsem se po válce vrátil, tak už tady bylo družstvo, JZD bylo založený ve dvaapadesátém roce. Takže už naši od toho dvaapadesátého roku byli zaměstnaní v družstvu. Tak kravičky a to všechno se svázelo do společných stájí a hospodařilo tady JZD, takže otec pracoval v tom družstvu. Tenkrát nebyla mechanizace jako dneska, co se osekávalo obilí, hrabání ručně. To se nedá přirovnat k dnešku. Oralo se koňmi, obilí se sekalo samovazem, to byla taková namáhavá práce. A ženské, to byla parta žen, které pracovaly ve žních a všude na poli sbíraly kameny.

Tady na řece byla spousta krásných míst, tady proti lomu byl uprostřed řeky největší skalní útvar na Vltavě. Bylo to přímo uprostřed Vltavy. Z obou stran tekla voda, a tady byla obrovská skála. To bylo vymleté, takové lavory, okříny. A nikde v žádné knížce se o tom nikdo nezmiňuje. To když jsme byli děti, tak jsme tam vždy přepluli a tam jsme se opalovali a jako děti jsme tam blbli. To byla zajímavá věc. Pak tady byly kameny, nad tím byla Polá, to byl kámen při druhém břehu řeky, byl jako velká homole, u toho byla hloubka asi tři metry, bůhví jak se tam dostal. Tam dole byl pod Třetí také takový kámen, jak ty dva stoly, to byla Kráva, tady byl Hastrman. Jak v Plaveckém mariáši si ti plavci hlídali vodu, jak ubývá, tak něco podobného tu taky bylo. No a potom tady byl vodní příkop. Uprostřed toho vodního příkopu bydleli Chvátalovi z čísla sedm, měli tam statek. A na tom místě, jen co jsem slyšel, měla stát tvrz. Proto tam byl kolem do kola ten vodní příkop. Teď už je to zanesené, když klesne voda, tak tam je ještě znát kde ten vodní příkop byl.

Taky tu na řece byl velký kámen jako skála, byl uprostřed řeky, a kolem byly menší kameny, jako selátka a ten velký, to byla svině. Taky tu na řece je bunkr, ostatní odstřelovali, jen tenhle nemohli odstřelit, protože by ho hodili na dům co pod ním stál. A tak ho jen zalili betonem, teď je nad ním bóje, aby do ní nenarazil parník.

Jestli byla výstavba přehrady k lepším nebo k horšímu? Tak já myslím, že kdo si nechal postavit tady ten barák, že na tom neprodělal, protože na těch vltavských březích stály jen chaloupky ve stráni, kamenné, studené a většinou měli jednu nebo dvě místnosti, takže kdo na to přistoupil a nechal si to tady postavit, na tom vydělal, dostal pěkný domek. Taky že úplně odsud se odstěhovali asi jen čtyři rodiny. Nějaký pan Spilka, ten koupil baráček v Davli, Ančák ten zase koupil baráček v Praze na Hanspualce. Tonda ten koupil největší barák. No tak prostě kdo co sehnal.

Tady ve vsi jsme měli dvě hospody. Hospodu u Lerchů, tam jsem chodil, byla to taková stará hospůdka. A když jsme chodili s bandou nebo džbánem pro vodu, tak před vchodem té hospody bylo takové veliké kolo, víte jak vypadá řezačka. (To když se v hospodářství řezalo krmení pro krávy, tak to bylo takové kolo a to mělo nože.) To mělo místo těch nožů píst a když jsme šli pro to pivo, tak byla taková nepsaná povinnost párkrát s tím kolem zatočit. A to jsme napumpovali vzduch do sudu, aby jim to teklo. Dneska jsou na to pumpky. Tak jsme zatočili kolem a Růža nám natočila pivo, spokojenost na všech stranách. A ta druhá hospoda byla nahoře, byl tam dokonce sál. Hospůdka u Černých, oni tu byli za války a ještě po ní. Lidé ale říkali, že nemá dobré pivo.

Jako kluci jsme ledovali a ten led se pak dával do hospod, to řeka zamrzla a byl silný led, tak se ledovalo, sekerami, dřív nebyli motorový pily aby řezali, tak se to dělalo sekerami. Pak se to nakládalo na vozy a vozilo se to do hospody. Jak k Lerchům, tak k Černým. Tam byla stodola, která byla obložená balíky slámy, v tom byl ten led narovnaný a vydržel tam celé léto, do toho příštího, to bylo na chlazení piva.

Chodili jsme bruslit na Vltavu, když byla zamrzlá. Tady byl pan učitel Halouska a ta jeho paní nás učila bruslit. Tenkrát byli šlajfky. S jedním kamarádem se tam prolomil led. Je to asi půl roku co umřel, nějaký Pepík Červený se jmenoval. Pan Novák viděl jak ho pod ledem táhne voda, tak se plazil po bříše, jak byli ty kameny vidět, tak pod nimi byla zamrzlá oka. Tak po tom bříše se doplazil k tomu a chytil ho za vlasy a vytáhl ho ven.

Po stavbě přehrady už voda nezamrzala. Teď zamrzne jenom když je krutá zima. Letos vůbec nezamrzala. Od stavby přehrady jsme si už nezabruslili a je mnohem méně ryb. Já rybařím do dnes, ale tenkrát jsme věděli kde jaký ryby jsou. Kde je kapr, kde je cejn, kde je úhoř, tak se chodilo tam, co jsme potřebovali. To jsme věděli, támhle loví štika, tak se tam hodila šňůra s rybičkou a ráno tam byla. Dneska chodím třeba čtrnáct dnů k vodě a není záběr. Jako děti jsme běhali kolem vody pochopitelně bosí, až dokud nebyl ukopnutý palec. Náš život kluků byl kolem vody. Taky jsme se koupali už na prvního máje, to už jsme skákali do vody a honem ven, protože to bylo studené. Seshora pluly vory a od Lerchů z hospody jim plula loď

s basou piva naproti, tam to vyměnili, dostali peníze a jelo se dál. Když byla velká voda, to bylo z jara po dřenici, když šly ledy. (Tomu se říkalo dřenice.) Kalná voda se vylila ze břehů a letělo to dolů. Každý rok jel jeden kajakář proti vodě. To byl takový dobrodruh. A tak jsme na něj každý rok čekali, že pojede. A on to pádloval tou velkou vodou pryč. Řeka byla navigovaná a svedená kamenným náhonem. Tady byl Zvírotický náhon a při této vodě jeli dva chlupci, tak kolem dvaceti na kanoi a ona se ta voda přehnala přes náhon, mezi ty balvany. Ten jeden vyplaval, ten druhý ne. On křičel o pomoc, běžel po proudu a křičel o pomoc, tak kdo měl loď, tak hurá na vodu a chytali se jim zavazadla, ty bágly a všechno, ale toho druhého chudáka našli někde dole, voda ho vzala s sebou a utopil se.

Cholín

V Cholíně se nám nepodařilo bohužel zkontaktovat žádného pamětníka, protože ale obec byla zatopená a byla v našich plánech, přikládáme její obecnou historii.

Také zde je doloženo rané osídlení. Již ve 3. tisíciletí př.n.l. byla na druhém břehu osada lidu chamské kultury. Později přes Cholín vedla tzv. Sedlčanská cesta. S tou možná souvisela dvě slovanská hradiště, Horní a Dolní Kolo, která stála naproti Cholínu.

Ve 14. století tu bydlel správce zlatých dolů Pinta. Jeho sídlo bylo opevněno jako tvrz, protože právě sem bylo ukládáno vytěžené zlato. Po husitských bouřích byl objekt přestavěn na mlýn a pilu. Od 14. století je také doložena existence manského dvora pánů z Cholyně.

V letech 1920 a 1921 byla obec, resp. zdejší hospoda poctěna návštěvou prezidenta Masaryka.

Michael Grossman

Michael Grossman žije v Praze a byl pomocnou rukou při výstavbě Vltavské kaskády, jmenovitě se podílel na výstavbě Lipna, Orlíku a Kamýku. Jeho vypravování nám přiblížilo výstavbu kaskády z její technické stránky. Dnes již sice není nejmladší, ale stále se o toto téma zajímá.

Vltavská kaskáda se skládá z Lipna, malého Lipna, Hněvkovic, Orlíku, Kamýku, Slap, Štěchovic a Vraného. Já o sobě mohu říci, že jsem postupně pracoval na Lipně, na Orlíku a na Kamýku. Tento komplex není nic nového, to bylo myslím z té druhé poloviny dvacátého století. Není to výmysl nějakého socialistického plánování. Vltavskou kaskádu chtělo postavit už spousta inženýrů nebo státních organizací, rakouských. Ovšem z různých důvodů se mělo začít stavět těsně před první světovou válkou, ta stavbu ale přerušila a tak se nestavělo, taky byly ještě nějaké jiné starosti, skutečně se vltavská kaskáda začala stavět až kolem roku 1923. Pak postavili Vraný, začali stavět Štěchovice, přišla druhá světová válka, takže se Štěchovice dostavěly po druhé světové válce a pak se zároveň stavěly Slapy a Lipno. A to jsme už v padesátých letech. Nakonec se stavěla ta dvojice Orlík, Kamýk, vlastně na konci padesátých a na začátku šedesátých let. A potom s delším odstupem, na konci osmdesátých let, se stavěly Hněvkovice a Kořeňsko. Původně byly všechny stupně zamýšleny pro výrobu elektrické energie a částečně taky pro ochranu Prahy před povodněmi. Skutečnost, že ta ochrana před povodní má smysl, se ukázalo nedávno při té tisícileté vodě, protože přes to, že se veřejnosti a tudíž taky vám, média a různé pseudoekologické organizace snažili namluvit, že vltavská kaskáda prokázala, že vlastně nemá smysl. Tak to není pravda, protože na číslech je poměrně dobře vidět, jak vltavská kaskáda zachránila Budějovice a z větší části i Prahu. Musíte si uvědomit, že při té povodni šli dvě velké povodně těsně za sebou a že ty přehradby byly z větší části zaplněné už po té první povodni, kterou vlastně vzhledem k Praze zcela zpacifikovaly. Dále si musíte uvědomit, že v té době to byla povodeň v celých Čechách. Tak se také zvedly vysoko Berounka a Sázava, které žádné přehradby nemají. Ne, že by tam nabyly plánované, jenomže jejich výstavba přišla do doby, kdy už převládaly názory, že je potřeba hlavně zachovat přírodu, a že je vlastně i sucho, že jaképak protipovodňové ochrany, energii z vody že nepotřebujeme, že budeme mít atomové elektrárny a tak. Zřejmě se i teď ukazuje, že to pravda není, že země jako jsme my, která je na střeše Evropy, prostě přehradby, které budou chytat vodu pro jakýkoliv účel, mít musí. Tady po zimě voda odteče, přijdou suchá léta a co budeme dělat? Vltavská kaskáda to dost jasně dokazuje, protože kdyby nebylo kaskády, tak

budou minimální průtoky v Praze 10 kubíků. Takhle má Praha zaručeno minimálně 40 kubíků, proto je Vltava plná i když je sucho. Jinak by tu koukaly smradlavé břehy a další ošklivosti, co jsou v řece.

Jak byli lidé o stavbě informováni? No tak to bylo různé. Pokud jde o Lipno, tak ta oblast byla prázdná. Ani se na Lipně žádná nová výstavba v souvislosti s přehradou nedělala. Pokud jde o Slapy a Orlík, tak všichni lidé dostali náhradní výstavbu, buď byty, kdo chtěl do bytovky, a nebo i stavení, v tom směru se stát zachoval dost bohatě. Jinak ti lidé o tom věděli dopředu, vždyť Orlík se stavěl sedm let a voda se začala vzdouvat asi po pěti letech, takže ti lidé hrozně dlouho dopředu věděli, kam se budou stěhovat a tak, ale samozřejmě s tím byly potíže, protože spousta starších lidí, co žili v těch plaveckých chalupách, posazených do stráně, a protože kolem Vltavy, ve střední části je kanon, tak tam sedláci nebyli. V roce osmnáct devadesát dva, když byla ta největší předchozí povodeň na kterou se lidi pamatují, tak nám šla voda jenom po práh. No tak tam samozřejmě bydleli staří lidé, kteří nechtěli věřit, že se bude napouštět a že se ta voda zvedne. Taky tam byli nějaké drastičtější případy.

Tak teď něco k těm přehradám. Máte Lipno, to je zemní hráz, Orlík je betonová tížná hráz, kdežto Slapy jsou betonová tížná hráz s takovým mírně klenbovým účinkem.

Když se staví betonová tížná hráz tak musí být rozdělená na bloky, protože kdyby ten masiv byl v celku tak popraská. Beton má při svém tuhnutí a zrání určité vlastnosti, vyvíjí teplo, smršťuje se, takže musí být po určitých vzdálenostech od sebe, takzvané dilatační spáry, takže tu tížnou hráz si můžete představit jako veliký trojúhelník, který stojí na základně. Tu hodně šikmou stranu má na vzduchu a tu strmou, kratší, proti vodě. Voda se o to opírá a ta velikost hmoty a tření v tom základu musí být spočítaná tak, aby se blok sám nepřevrhl a aby vydržel ten obrovský tlak. Kdežto, když má ta přehrada klenbový účinek, tak jsou ty bloky trochu jinak tvarované, jsou do sebe opřené tak trochu jako do klenby. Ty klenáky jsou tak složeny, že se to opírá tak do stran. Existují taky tak čistě klenbové přehrady, že mohou být tenkostěnné. U nás je taky taková, na Vrchlici u Kutné Hory, ta je ovšem docela malá. A jinak jich je spousta ve Francii a Itálii. Když je to zemní hráz, no tak ta odolává celým širokým tělesem. Má to samozřejmě svá pravidla, buď je zemní, nebo sypaná. Sypaná může být buď z kamene, když jsou tam dobré skály a nebo z hlíny, pokud jsou dostatečně blízko velké možnosti. Třeba takovým příkladem, poměrně typickým pro tu hliněnou hráz jsou Nechanice. To je naše největší sypaná hráz. Ta má jádro z jílovité zeminy, to se tam vykopala hlína, taková, ze které by se normálně dělaly cihly, takové ložisko cihlářské hlíny a byli tam obrovská písková ložiska. Přímo v té oblasti, která se zatápěla. Netěsnící část tá hráze je

udělaná z takového hlinitého písku. Na Lipně je také hráz hliněná a ne kamenitá, přestože by se dalo čekat, že by tam ten kámen byl spíš k dispozici.

V té době kdy se tyhle velké přehrady stavěly, jsem byl student na vysoké škole, takže jsem se nechával najímat přes prázdniny, zatímco ostatní povinně jezdili na chmelové brigády, já jsem měl brigádu na přehradě. Protože můj otec taky pracoval na přehradách a tak mi vždycky uměl nějakou brigádu sjednat. Takže sem dělal buď figuranta u geometrů, nebo pomocného pulíra na nějakých vyčišťovacích pracích. Prostě jsem pracoval jako student. Taky jsem dělal betonáře, prostě jsem pracoval rukama. Taky sem dělal stavební dozor, jak který rok a co to přineslo, ale fakt je, že jsem žádné napouštění neviděl. To se vždy odehrávalo většinou z jara, když je větší možnost vody. U těch betonových hrází tu nádrž můžete naplnit dost rychle, když je dost vody. U těch zemních hrází to tak není. Tam naopak musí být to napouštění řízené, protože v tom, jak se voda dostává do té zeminy, zejména do té těsnicí části toho jílového jádra, které většina těch přehrad má, tam vznikají věci kterým se říká pórový tlak a ten nesmí přestoupit nějakou předem danou hodnotu, aby se to těsnění neporušilo, aby se to neprotrhlo. Čili tam jsou taková pravidla, že se smí třicet centimetrů denně, nebo čtyřicet centimetrů denně zvednout hladina a když se zvedne o víc, tak se musí povypustit.

Samozřejmě ty pórové tlaky se přitom měří, ten kdo řídí mapu vypuštění přehrad, se musí chovat podle toho, co se naměří. To byly pěkné časy. To už je bohužel svět, který neexistuje. Každý svět má své období, ve kterém se něco staví. Jako teď máte období dálnic a silnic, u těch velkých firem, které se tím zabývají vznikne velká skupina lidí, kteří táhnou ze stavby na stavbu. Umějí to, umějí svou práci a stráví tím celý svůj aktivní život. Zrovna tak to bylo s lidmi na přehradách. Je to vyzkoušené, když někdo dělá takovouhle práci. Já nevím, bagráka nějakého, nebo betonáře nebo armovače nebo takovouhle nějakou práci a dělá to déle než pět let, ze stavby na stavbu, tak už se domů nevrátí. A ani ho doma nechtějí. Ženy si udělají jak to má být, děti vyrůstají a chlap je dobrý jen proto, aby přivezl domů peníze a aby když má dovolenou sklídl seno a opravil střechu na chalupě. Fungovalo to takhle léta letoucí, já nevím jak moc to funguje dodnes, ale myslím si, že na těch velkých dopravních stavbách je to také tak. Až se znovu začnou stavět přehrad, jakože ta doba znovu přijde, tak se lidé budou muset znovu naučit stavět. Už nebude nikdo, kdo by to dovedl. Bude pár osmdesátiletých pamětníků. A to bude všechno, tak jako se to museli naučit ty co s tím začínali. Vysvětlit strojníkům, že sypání hráze má určitá pravidla, že se to musí určitým předepsaným způsobem hutnit, že hlína tam smí mít jenom určitou vlhkost. A ten kdo je zvyklý pracovat ze strojem někde u státních statků, tak to nechápe. Jo to je potřeba těm lidem natlouct do hlavy aby to dělali jaksi automaticky, správně. Že beton se musí určitým způsobem vybrovat. Když je to

špatně udělané, tak se to ošklivě ukáže, když se to vybední. Potom v některém rohu máte nasypáný štěrk, jen tak lehounce slepený cementem.

Každá přehrada musí mít koeficient bezpečnosti, většinou je to dva a půl až třikrát. Kdyby jste si řekli, že ta hranice mezi zatížením a odporem proti tomu zatížení je jedna, tak ta konstrukce je dvakrát, dvaapůlkrát až třikrát předimenzovaná. Aby odolala i nenadálým zatěžovacím stavům. Můžou přijít nějaké otřesy, se kterými se nepočítalo a tak. Proto se většinou nic nestane, i když se betonová přehrada naplní při nějaké povodni tak, že voda přeteče přes korunu hráze. Protože tomu betonu se nic nestane a těleso je nadimenzované tak, aby to vydrželo. Samozřejmě dojde k drastickým případům jako se stalo na přehradě Vajont, to je na Piově v Itálii velice vysoká klenbová přehrada, přes kterou se přelila velice vysoká vlna, asi přes šedesát metrů a to tak, že v tom údolí, které bylo zatopené neobjevili žádnou geologickou poruchu a po nějakém čase se obrovský kus pohoří zřítíl do té přehrady. Do té nádrže, ta vyšplouchla a tím obrovským šplouchancem přelila korunu té klenbové přehrady a to údolí v kterém stála a to další údolí tvořili téčko a na druhé straně toho téčka na břehu, byla vesnice Longarone, tak ta zmizela a z té zůstaly dva domy, který byli takhle úplně nejvyš, tam to jenom nedošplouchlo. Několik tisíc mrtvých, to bylo v mžiku. Projektant té přehrady se okamžitě zastřelil, pak se ukázalo, že ta přehrada ten náraz vydržela, i ten náraz té hlíny a toho kamení a všeho. Stojí tam dodnes.

Závěr

To, že Slapská přehrada podstatně ovlivnila život ve zkoumaných vesnicích, je věc evidentní a nepopiratelná. To, jestli to bylo více pozitivní než negativní, záleží na úhlu pohledu jednotlivých obyvatel. Zatímco ve Zvíroticích si lidé „přilepšili“, ale zároveň těžce nesou ztracenou romantiku staré řeky, v jiných vesnicích lidé takové štěstí neměli. Příběhy a osudy lidí, které nějak tato stavba ovlivila byly velmi přínosné pro nás a my doufáme že i Vás oslovily. Mělo cenu postavit přehradu a ztratit tak krásu krajiny? Nebo se mělo od projektu upustit a nechat řeku tak jak byla? Různí pamětníci nám na tuto otázku odpověděli různě. Naší práci jsme nesměřovali, abychom stavbu buď obhájili, nebo jí díky rozhovorům s pamětníky mohli odsoudit. Snažíme se Vám jen předložit pro a proti. Názor ať si každý udělá sám.

Použitá literatura

Zmizelá Vltava – Jan Čáka

Vltava – Jaroslav Neuman

Přehradý Čech, Moravy a slezská – Vojtěch Broža

Vltava v proudu času – Jan Kuthan

Vltava v zrcadle dobových pohlednic – František Cacák

www.vestec.cz

www.hrimezdice.cz

www.mapy.cz

www.oldmaps.geolab.cz

www.archivnimapy.cuzk.cz

Archiv Josefa Holana

Archiv Jana Skopce

Poděkování

V tomto místě by jsme rádi vyjádřili vděk lidem, kteří nám v naší práci pomohli a byli vůči nám vstřícní. Jde o:

Všechny pamětníky a pamětnice, kteří nám ochotně poskytli své zkušenosti.

Nejmenovanou obyvatelku Hříměždice za bábovku.

Starostům obcí Hříměždice a Županovice za ochotu a vstřícnost.

Panu Františku Tichému za pomoc s vedením nás.

Panu Vojtěchu Vykukovi že nás vedl.

Panu Holanovi za poskytnutí fotoarchivu.

Přílohy

V této části Vám nabídneme nejlepší fotky na které jsme narazili, společně s názory odborníků.

Názory odborníků

V této části Vám milý čtenáři předkládáme stanoviska odborníků, v první části citace z *Otevřeného stanoviska akademických a univerzitních pracovníků k návrhu Plánu hlavních povodí České Republiky*, v druhé pak část článku hydrobiologa a ekologa Mgr. Ondřeje Simona.

Otevřené stanovisko akademických a univerzitních pracovníků k návrhu Plánu hlavních povodí České Republiky:

Pokud přehrady slouží k retenci povodňových vln, nelze je dostatečně efektivně využívat k jiným funkcím, jako je zlepšování průtoků během sucha, závlahám či k rekreaci a naopak. Výstavba přehrad má celou řadu negativních ekologických důsledků, včetně likvidace říčních údolí a niv, které přitom často představují v součtu svých funkcí podstatně účinnější prvek, než přehradní nádrž samotná. Konečně vysídlování obyvatelstva je samo o sobě velmi kontroverzním počinem. Pouze v dobře odůvodněných a dostatečně odborně podložených případech, po veřejné diskusi a příslušných správních řízeních není důvod, aby nová přehradní nádrž nepřispívala k řešení problémů, kterým čelí vodní hospodářství.

Již dnes totiž mají tyto návrhy negativní vliv na rozvoj dotčených území, aniž byl účel vodních děl samými vodohospodáři řádně zdůvodněn, natož v daném regionu projednán. Vůči dotčeným obyvatelům potenciálně zaplavených území takový postup není seriózní. Bohužel je třeba konstatovat, že současný způsob vedení připomínkových řízení nedává dostatečný prostor a čas dotčeným či odborným subjektům, aby se k plánovaným vodním dílům mohly vyjádřit a mohl vzniknout případný širěji pojatý - a tím i hodnotnější - konsensus či naopak nesouhlas s navrhovaným záměrem. Takto vedená řízení nedostatečně připravené záměry neurychlí, ale naopak mohou vést k eskalaci konfliktů.

Mgr. Ondřej Simon: Jak bránit povodním

Proti povodním prý pomáhají přehrady. Kromě toho ještě dávají pitnou vodu, elektřinu a můžeme se v nich koupat. Bylo by to hezké, kdyby to byla pravda. Konkrétní přehrada je obvykle schopna splnit jeden, maximálně dva účely. Na výrobu elektřiny musí být vysoká a plná, na vodárenské využití čistá a bez rekreatantů, a má-li chránit proti povodním, musí být –

prázdná. Schválně si zkuste spočítat na prstech jedné ruky, kolikrát jste viděli prázdnou přehradu. Přehrady, tak jak je u nás známe, problém velkých povodní neřeší, ba co víc, samy ještě někdy uškodí.

Přehrady nám mohou pomoci proti malým nebo očekávaným povodním. Například celá vltavská kaskáda je tak schopna chránit Prahu proti patnácti leté povodni, průběh povodně větší však pouze zhorší. Kdo tomu nevěří, může se přeptat u hydrologů v ČVÚT. Při těch opravdu nebezpečně velkých povodních se stávají přehrady hrozbou nejen kvůli protržení, byť málo pravděpodobnému, ale i kvůli náhlému havarijnímu vypouštění v obavách o stabilitu hráze. Takovéto havarijní vypouštění přehrady Šance za velké moravské povodně způsobilo v některých oblastech Ostravska druhý, neočekávaně rychlý vzestup hladiny v povodňové zátopě.

Před několika dny v jižních Čechách způsobila podle novin podobné problémy při první malé povodni přehrada Římov na Malši, kdy byla v důsledku náhlého odpouštění zatopena část Českých Budějovic. Kvůli přehradě Husinec na Blanici, která nekontrolovaně přetékala přes hráz, musel být evakuován Bavorov i Vodňany. A proč vlastně došlo už po odeznění hlavní povodňové vlny k rychlé preventivní evakuaci všech osídlených oblastí u Vltavy pod hrází Lipna, to ukáže až podrobnější zkoumání. Pokud tedy ještě i dnes bude někdo vyhlašovat, že nás před dalšími velkými povodněmi ochrání další obrovské přehrady – jako třeba ta plánovaná v Nových Heřmínovech na Jesenicku měl by mu být odpovědí jen hlasitý smích. A až se budeme smát, řečník možná do té vřavy vzkřikne: Slapy zachránily Prahu po válce před padesátiletou vodou a Slezská Harta pomohla na Opavě v devadesátém sedmém! Ano, řečník, dejme tomu z Vodoprojektu, bude mít pravdu. Měl by ale dodat, že jak Slapy, tak Harta byly v té době prázdné. Jedna ještě nebyla hotová a druhá se teprve začala napouštět. Takovouto trvale prázdnou přehradu představuje suchý poldr. Je to bytelná hráz, za kterou není čtyřicet metrů vody, ale lesy, louky a pole. Nejspíš v poldru voda nikdy nebude, ale kdyby přišla do toho kraje povodeň, může se údolí na krátkou dobu naplnit desítkami milionů kubíků vody.

Poldr má ale jednu velkou nevýhodu – je drahý skoro tak jako přehrada stejné velikosti, a přitom nedává ani trochu elektřiny. Pak také potřebuje prostor bez měst a vesnic. Málokomu by se líbilo žít ve vsi s vidinou, že jednou může být i kostelní věž hluboko pod vodou.

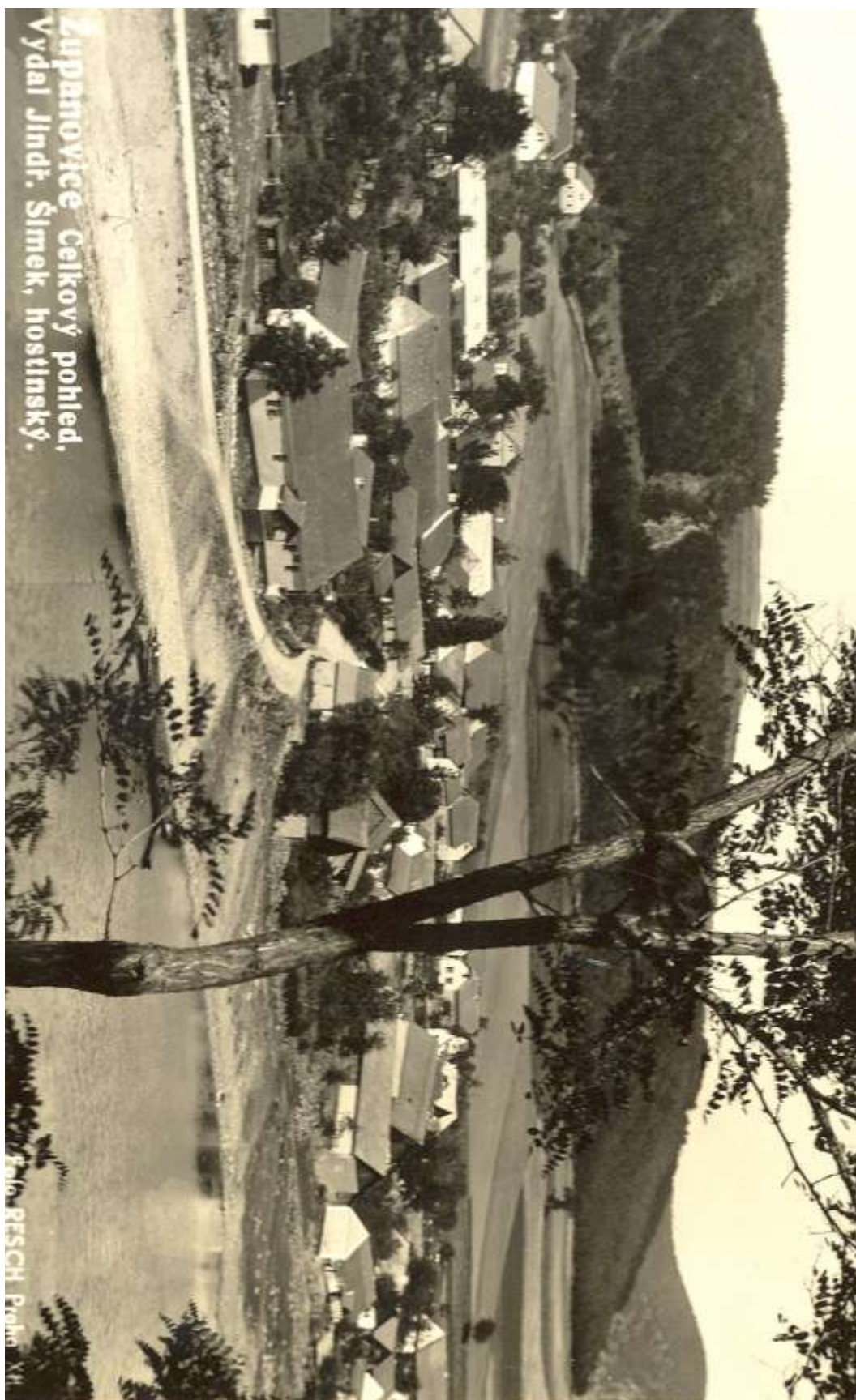

Spoločná foto kamanilů v kamanných doloch u Zúritia

Bučily

Županovice Celkový pohled,
Vydal Jindř. Šimek, hostinský.

RESCH Praha VII

Županovice

Staré Zvírotice, jak jsou dnes zatopeny

Záhyb řeky před Zvírotice, před napuštěním.

Prostě přílohy